

Generell bevæpning av norsk politi – en kunnskapsoppsummering etter Maktmiddelutvalgets rapport

Pål Lagestad, professor Nord universitet

Levanger 06.01.2025

Innhold

Forord	3
Ny forskning etter Maktmiddelutvalgets rapport	4
Høringsuttalelser etter Maktmiddelutvalgets rapport	10
Negative eller kritiske høringsuttalelser relatert til flertallets anbefaling om generell bevæpning ...	10
Høringsuttalelser relatert til flertallets anbefaling om generell bevæpning som ikke tar endelig stilling til bevæpning	11
Positive høringsuttalelser relatert til flertallets anbefaling om generell bevæpning	13
Innføring av elektrosjokkvåpen i politiet og betydningen for spørsmålet om generell bevæpning	25
Erfaringer, risiko og tidsbruk ved "av og på bevæpning"	27
Endringer og utviklingen i trussel- og kriminalitetsbildet siden Maktmiddelutvalget la frem sin utredning.	34
Hvordan den generelle og tidsavgrensede midlertidige bevæpningen påvirker publikum.....	37
Avsluttende refleksjoner	42
Referanser.....	46

Forord

På forespørsel fra Parat har jeg skrevet rapport som tar for seg ny kunnskap som har kommet til omkring generell bevæpning av norsk politi etter at Maktmiddelutvalget leverte sin rapport i november 2022 (Regjeringen, 2022). Her ble jeg bedt om å ta for meg høringssvarene etter denne rapporten (Regjeringen, 2023), og det var også sentralt å belyse forskning utført etter Maktmiddelutvalget sin rapport relatert til generell bevæpning av politiet. Jeg ble spesielt bedt om å belyse om innføringen av elektrosjokkvåpen i politiet har betydning for spørsmålet om generell bevæpning, samt nye erfaringer omkring risiko og tidsbruk som gjelder politiets "av og på bevæpning". Jeg ble også bedt om å belyse endringer og utviklingen i trussel- og kriminalitetsbilde siden Maktmiddelutvalget la frem sin rapport og hvordan den generelle og tidsavgrensede midlertidigere bevæpningen påvirker politiansatte og publikum. I den forbindelse synes jeg det er viktig med en rolleavklaring. Jeg er ikke politiutdannet, men underviste mange år (2000-2014) ved Politihøgskolen i Bodø i arrestasjonsteknikk, fysisk trening, og kommunikasjon og konflikthåndtering. Jeg har skrevet lærebok i arrestasjonsteknikk (Lie & Lagestad, 2007, 2011) og i kommunikasjon og konflikthåndtering (Lagestad, 2012). Jeg tok min doktorgrad på et datamateriale som jeg samlet inn omkring politiets og politistudenter tilnærming til fysisk makt, hvor jeg blant annet observerte politi i patruljetjeneste. Jeg har også publisert flere politivitenskapelige artikler og kronikker.

Da jeg ble spurt om å lede Maktmiddelutvalget hadde jeg ingen sterk formening omkring politiet burde være bevæpnet eller ikke. Som leder av et slikt utvalg opplevde jeg dette som en viktig forutsetning for at jeg kunne lede utvalget med en nøytral tilnærming, med tanke på de sterke meningene som eksisterte omkring bevæpningsspørsmålet. Gjennom Maktmiddelutvalgets kunnskapsinnhenting – hvor også møter med politi og publikumsorganisasjoner inngikk, var jeg en av flertallet som mente at kunnskapsgrunnlaget den gang tilsa at politiet burde være bevæpnet med pistol i hylster på hofta. Argumentasjonen for dette er beskrevet detaljert i Maktmiddelutvalgets rapport (Regjeringen, 2022). Som forsker er jeg opptatt av å være saklig, sannhetssøkende og objektiv, hvor kunnskapsgrunnlaget bør avgjøre om politiet bør være bevæpnet med pistol på hofta eller om de bør fortsette med fremskutt lagring i bil. Denne tilnærmingen ligger også til grunn for arbeidet med denne rapporten.

Ny forskning etter Maktmiddelutvalgets rapport

For å søke etter ny kunnskap når det gjaldt forskning omkring politi og bevæpning etter Maktmiddelutvalgets rapport (Regjeringen, 2022) ble publisert i 2022, var det naturlig å se spesielt etter norsk, svensk og dansk forskning, da politiet og samfunnet i disse landene er forholdsvis like. Det ble imidlertid også søkt i engelskspråklige databaser. Alle søkende ble gjennomført i perioden fra 27.november til 6.desember 2024. Det ble søkt i Nord universitets biblioteket sin søkebase «Oria» omkring norsk forskning fra 2022-2024¹ ved avansert søk, og ved bruk av søkeordene «politi» og «bevæpning» gav dette søket seks treff. Ett treff var relatert til en lærebok og to treff var relatert til bacheloroppgaver - som på prinsipiell basis regnes for å være av for liten vitenskapelig kvalitet. Tre treff var relatert til masterstudier (Braaten, 2022; Haugen, 2024; Yaldizli, 2022). Da masteroppgaver ikke er fagfellevurderte bør den vitenskapelige kvaliteten ved hver studie vurderes individuelt, men gode masteroppgaver kan være av god vitenskapelig kvalitet.

Studien til Braaten (2022), «hvorfors er ikke norsk politi generelt bevæpnet?», er ifølge Braaten en dokumentanalyse (innholdsanalyse) av bevæpningsutvalgets rapport (NOU, 2017) om politi og bevæpning med tilhørende høringsvar fra Politiets sikkerhetstjeneste, Politidirektoratet og Politiets fellesforbund, hvor også supplerende statistikk med antall bevæpnede oppdrag, bruk av skytevåpen, og politiets holdninger til våpen i tjeneste benyttes som datamateriale. Braaten viser til at det er store uenigheter i bevæpningsspørsmålet, og tre av de fire analyserte dokumentene taler for at dagens trusselbilde krever en endring i dagens bevæpningsmodell. Der bevæpningsutvalget mener dagens ordning med fremskutt lagring har fungert bra i en årrekke, argumenteres det i de andre høringsvarene at dagens ordning ikke er tilstrekkelig. Braaten viser til at de største forskjellene handler om hvordan en forstår og vurderer dagens trusselbilde, og dermed også hvilke tiltak som bør iverksettes ut ifra denne forståelsen. Braaten fremhever at ulikt kunnskapsgrunnlag, ståsted og forståelse gjør at det blir stort sprang dem imellom når de vurderer dagens samfunn-, kriminalitet-, og terrorutvikling. Dette gjør at vurderingen av trusselbilde sett i forhold til bevæpning blir diskutert på ulike hold i alle dokumentene. Her vil jeg påpeke at dokumentene som ligger til grunn for Braatens masteroppgave fra 2022 (naturlig nok) ikke er relatert til Maktmiddelutvalgets rapport (Regjeringen, 2022) og høringsvar (Regjeringen, 2023), men til forrige utvalg sin rapport (NOU, 2017). Av den grunn er ikke studiens funn særlig relevante. Jeg vil også trekke inn at Braatens sine konklusjoner baserer seg på hans egne fortolkninger av disse dokumentene.

Studien til Haugen (2024), «Bevæpning av norsk politi - en analyse av risikoer knyttet til et ubevæpnet politi», tar for seg forskningsspørsmålet: Hvordan påvirker manglende bevæpning risikoen for politibetjenter? Denne studien opplyser bevæpningsspørsmålet i stor grad, og selv om ikke kan generalisere ut fra erfaringene til åtte tjenestepersoner, kan disse erfaringene ha en allmenngyldig verdi. Deres opplevelser underbygges også av tilbakemeldingene fra andre politidistrikter som var grunnlag for Maktmiddelutvalgets rapport

¹ Da en må søke med årstall ble også 2022 benyttet for å få med publikasjoner høsten 2022

(Regjeringen, 2022) samt høringsvar fra flere politidistrikter (Regjeringen, 2023) – noe som øker troverdigheten til resultatene i Haugens studie. Studien er gjennomført som en kvalitativ studie, med semistrukturerte dybdeintervju av åtte tjenestepersoner (seks i patruljeseksjonen og to fra operasjonssentralen) – alle med tre eller flere års erfaring og med ulikt geografisk tjenestested i politidistriktet. Ved hjelp av dybdeintervjuer forteller tjenestepersonene om sine refleksjoner omkring å være bevæpnet, noe som gir dybdekunnskap på feltet. Det ble gjennomført en tematisk analyse for å identifisere, kode og tolke mønstre eller temaer i datasettet.

Respondentene i studien til Haugen (2024), påpeker flere ulike risikoer ved dagens bevæpningsmodell, der hovedvekten blir lagt på risikoen ved å forlate politibilen uten et våpen. Her blir det beskrevet flere scenarioer der deres kollegaer eller respondentene selv har rykket ut til et ordinært husbråk eller melding om støy på en adresse, for så å møte det uforutsigbare innenfor døren, for eksempel å bli møtt av personer med kniv. Å utsette seg selv for en fare eller situasjon som enten oppstår uventet eller blir påført av andre, innebærer risikoen for å havne i en situasjon der politibetjentene ikke kan forsvare seg effektivt med de tilgjengelige maktmidlene, fordi disse blir utilstrekkelige. I verste fall kan politibetjentene bli drept eller alvorlig skadet slik at man ikke er i stand til å redde andre påpeker en respondent. En annen respondent påpeker at man ikke nødvendigvis trenger et våpen på hofta i alle oppdrag for å føle seg trygg, men at det i gitte oppdrag gjerne skulle vært der. Man er avhengig av mye informasjon for å føle seg trygg på å gå frem til en dør og ta kontakt. Det er mye informasjon som må på plass, og det er ikke alltid en operatør på operasjonssentralen kan skaffe denne informasjonen, eller at politibetjenten selv kan innhente det. Det vil si at denne begrensede situasjonsbevisstheten kan innebære en mulig risiko for ikke å være tilstrekkelig forberedt på en eventuell risiko som venter. En konsekvens av denne risikoen er at politibetjenten tar en føre-var-tilnærming ved å ta mindre risiko, og blir mer defensiv.

Haugen (2024) peker på at flere av hennes respondenter uttrykker at man ikke ville satt seg selv i en situasjon, hvor de blir stående overfor en trussel de ikke kan håndtere. På en annen side vil også politibetjentene ta en høyere risiko enn de hadde trengt å ta, hvis man havner opp i noe som man burde vært bevæpnet på. To av respondentene påpeker at det er lett å si i ettertid at man kunne trukket seg tilbake, men de fleste politifolk er villige til å gå ganske mye på akkord med egen sikkerhet for å løse oppdraget. To andre risikoer som respondentene påpeker som betydelige er tidsaspekt og sin egen kapasitet ved å ikke gå bevæpnet til enhver tid. Flere påpeker at man bruker mye kapasitet når det kommer til prosessen med å bevæpne seg frem til stedet. Å lade et våpen vil være et stressmoment i seg selv, og som spiser av kapasiteten til politibetjentene. Det blir nevnt at denne risikoen er en «kapasitetstyv», der selve risikoen oppstår for både politibetjenten og publikum ved at våpenet er nedlåst og viktig informasjon kan gå tapt i prosessen med å bevæpne seg. Samtidig som prosessen med å bevæpne seg foregår, skal man sammen med makker og laget på vei til et oppdrag forberede seg på hva man kan møte. Tidsaspektet vurderes også som en risiko, der tidspresstet kan medføre tap av liv. Flere respondenter beskriver at det å bevæpne seg nødvendigvis ikke tar så lang tid, men at det kan være mer utfordrende når man sitter i en bil under utrykning. En respondent beskriver at politibetjenter stoler mye på at nøkkelen til våpenskrinet skal passe i nøkkelhullet, men at de flere ganger kan oppleve at låsen på

låseskrinet er løst og ustabil, noe som hindrer nøkkelen å gå helt inn, og dermed gjør det vanskelig å låse opp skrinet. Det kan gå tid fra et væpnet oppdrag til neste, både dager og uker, og hvis man ikke gjør dette så ofte så vil det være noe som skaper stress. I denne sammenheng forklarer en respondent at et høyere stressnivå har vist seg å øke sannsynligheten for å gjøre feil. Stress kan forsinke prosessen med å bevæpne seg, dersom det innebærer at man gjør feil og må gjenta prosessen, som igjen medfører et høyere tidspress og risikoen for tap av liv. Det pekes også på at liv kan gå tapt før en rekker å bevæpne seg. Respondentene peker også på at fremskutt lagring medfører at det blir flere våpenhåndteringer i det offentlige rom, og at det dermed kan forekomme flere vådeskudd. Ved at man ikke har et trygt sted hvor ladeprosess og tømme prosess foregår, utgjør dette en risiko for fare knyttet til selve våpenbehandlingen. I likhet med risikoen for uheldig våpenbehandling viser flere respondenter til at rutineendring i seg selv også kan utgjøre en form for risiko, da det varierer om det er midlertidig bevæpning eller ikke når man kommer på jobb. Dette fører til en uforutsigbarhet, som gjør at politibetjentene gjør ting forskjellig hver gang. Konsekvensen av dette kan være at man i en akutt situasjon gjør ting feil, noe som reduserer sikkerheten og øker risikoen for ulykker. En respondent fremhever at for å huske ting i stressende situasjoner, må man gjøre det likt hver eneste gang, og over tid. Det pekes på at den uforutsigbarhet som har vært i skifte mellom perioder med generell bevæpning og fremskutt lagring gjør at politibetjentene kan bli usikre på sine egne rutiner rundt våpenhåndtering, noe som kan redusere deres reaksjonstid og effektivitet i akutte situasjoner. I slike kritiske øyeblikk kan denne usikkerheten føre til alvorlige feil eller forsinkelser hevdes det. Informantene peker på at dagens bevæpningsmodell med fremskutt lagring kan være for tidkrevende i enkelte situasjoner, og at dette utgjør en risiko.

Haugen (2024, s.71-72) konkluderer i sin studie med følgende: «Denne studien bidrar til vår kunnskap om hvordan risikoer et ubevæpnet politi står overfor i hverdagen. Et viktig funn er at politibetjentene selv ønsker å være fast bevæpnet. Studien viser viktigheten av å se på hvilke risikoer det utgjør for en politibetjent å ikke ha hele verktøykassen med seg til enhver tid. Det fremhever hvordan samfunnsbildet har endret seg i løpet av få år. Min studies betydning er å gi en mer nyansert forståelse av hvordan politibetjentene selv opplever å stå i slike situasjoner og ha dette som sin arbeidshverdag, men også om risikoene de beskriver faktisk vil ha en påvirkning på den totale beredskapen politiet klarer å levere. Jeg trekker oppmerksomheten over på at flere politibetjenter opplever at de oftere går bevæpnet enten på grunn av mengden væpnede oppdrag, eller innføringen av midlertidig bevæpning i perioder. Samtidig er det viktig å få frem denne forståelsen for politikere og befolkningen, slik at de i større grad kan sette seg inn i samfunnsdebatten omkring bevæpning av norsk politi.» Haugen (2024) viser til tidligere forskning angående bruk av skytevåpen som viser at norske politibetjenter har tre ganger høyere terskel for å skyte enn andre land. Videre at politibetjentene ikke trengte å bruke skytevåpenet oftere under en midlertidig bevæpning, noe som beskrives i denne studien. Det fremheves at studien byr på en risikoanalyse som sier noe om politibetjentenes risiko - noe som er sårt trengt, og vil fylle et tomrom i litteraturen. Funnene peker på hvor sårbare politibetjentene er, og hvor lite som skal til for at de står i en situasjon de ikke klarer å håndtere fordi de ikke har alle verktøyene de trenger i beltet.»

Studien til Yaldizli (2022), «skudd ikke avfyrt!: En studie av tjenestepersoners beslutningsprosesser i situasjoner hvor de truet med bruk av skytevåpen», søker å øke kunnskapen om hvilke faktorer som påvirker tjenestepersoners beslutningsprosesser i de tilfeller det har blitt truet med skytevåpen, men der skudd ikke har blitt avfyrt. Datagrunnlaget tar utgangspunkt i seks kvalitative dybdeintervjuer av informanter som har truet med bruk av skytevåpen i tjenesteutførelse, men hvor skudd ikke er avfyrt. Det ble benyttet kvalitativ analyse der datagrunnlaget har blitt kodet, kategorisert og analysert, med det formål å se likheter og ulikheter blant informantenes refleksjoner, erfaringer og meninger.

Analysen til Yaldizli indikerer at våpeninstruksens ordlyd gir rom for tolkning for hvordan informantene definerer «trussel med skytevåpen». Yaldizli peker på at dette kan ha konsekvenser for rapporteringen av maktmiddelet. Videre tyder funnene på at informantene i slike situasjoner ikke anvender én type beslutningsprosess, men at beslutningsprosessen som anvendes tilpasses ut fra situasjonelle forhold og situasjonsbevisstheten. Opplevd tidspress, den fysiske omgivelsen og motpartens handlinger fremstår som sentrale kontekstavhengige faktorer. Funnene tyder på at mer arbeidserfaring var viktig for trygghetsfølelsen i yrket, evnen til å håndtere stress og den mentale kapasiteten. De fleste informantene hadde forut for oppdraget ikke erfaring med å ha truet med våpen i praksis. Yaldizli peker på at relevant trening var viktig for at informantene opplevde gjenkjennelse i «nye» situasjoner. Studien til Yaldizli opplyser ikke selve bevæpningsspørsmålet i særlig grad, og kan heller ikke generaliseres ut fra erfaringene til bare seks tjenestepersoner, selv om erfaringene til disse kan ha en allmenngyldig verdi.

Søk i bibliotekets søkebase «Oria» omkring ny svensk forskning med samme søkestrategi som over (avansert søk og bruk av søkeordene “polis och bevåpning”) gav ingen treff, heller ikke ved bruk av de danske søkeordene “politi og bevåpning”.

Søk relatert til forskning på politi og bevåpning 2022-2024 ble videre gjort i Nord universitets bibliotek sine søkebasen på nettsiden, og da i databasene under kategorien «politifag». Dette inkluderte databasene; APA PsycArticles, ERIC, PsycINFO (OVID) og ProQuest Psychology Database. Her ble søkeordene «police» og «armament OR weaponry OR arming OR arms» benyttet i «all text». Dette søket gav ingen treff i APA PsycArticles. Tilsvarende søk i ERIC gav to treff. Phadke et al. (2024) “Arming teachers” Heffler (2023) sin studie “Functions of School Resource Officers in Relation to Incidents within Schools” var imidlertid ikke relevant. Tilsvarende søk i PsycINFO (OVID) gav 11 treff. Studiene «Private security for curbing unwanted sexual behaviours in train stations: A place-based randomised controlled trial», “Black bodies in America as the metaphors for oppression, poverty, violence, and hate: Searching for sustainable solutions beyond the Black-letter law”, “The effects of behavioral skills training on discrimination of bodycam video”, “Functions of school resource officers in relation to incidents within schools”, “Canine noise exposure and brainstem auditory evoked responses”, “Comparing panic alarm systems for high-risk domestic abuse victims: A randomised controlled trial on prevention and criminal justice system outcomes”, “Demilitarizing hospital restraints: Recognizing the stones in our glass houses”, “Representing personal and professional identities in policing: Sources of strength

and conflict”, og “Fighting violent extremism with narrative intervention: Evidence from a field experiment in West Africa”, ble funnet ikke relevante.

Studien til Evans og Farmer (2022) og Blaskovits et al. (2022) er imidlertid relevant for bevæpningsspørsmålet. Gjennom en komparativ analyse av fire jurisdiksjoner, hvorav to har rutinemessig bevæpnet politi og to ikke har det, fant Evans og Farmer (2022) ifølge dem selv lite bevis som støtter de antatte sikkerhetseffektene av rutinemessig bevæpning av politibetjenter. Samtidig konkluderer de med nødvendigheten av empirisk forskning for å sikre en kontinuerlig undersøkelse av effektene av rutinemessig bevæpnet politiarbeid, både for politibetjentene selv og samfunnet generelt.

Studien til Blaskovits et al. (2022) undersøkte hvordan ulike trekk knyttet til politimilitarisme (som bevæpning) oppfattes av publikum. Omtrent 2000 respondenter fra hele Canada ble vist en serie fotografier av politi som var manipulert for å endre deres antrekk og bevæpning (se figur 1).

Figur 1: Bilder benyttet i Blaskovits et al. (2022) sin studie

Deltakerne vurderte hver politibetjent på: (1) personlige egenskaper, (2) ferdigheter de sannsynligvis besitter eller atferd de sannsynligvis vil utvise, og (3) atferds intensjoner fra deltakerens side overfor politibetjentene. Funnene tyder på at publikum har betydelige negative oppfatninger av visse politibetjenter som bærer militarisert antrekk med hensyn til tilgjengelighet, tillit og moral, blant andre egenskaper. Imidlertid oppfattes disse politibetjentene også som sterkere, mer selvsikre og bedre forberedt på truende atferd/farlige

situasjoner. Gitt dagens trender mot å utstyre politibetjenter med verktøy for å håndtere nye trusler, har offentlige vurderinger basert på politibetjentens utseende viktige implikasjoner for samfunnsrelasjoner og politibetjentens sikkerhet.

Studien til Blaskovits et al. (2022) kunne vært av stor betydning, men den har to store svakheter. For det første har ikke alle de 2000 sett bilder av både eksperimentgruppen og kontrollgruppen, men kun sett bilde av en gruppe (enten eksperimentgruppen med en rifle eller kontrollgruppen uten en rifle) og gjort sine vurderinger. Forskningsmessig burde samme personer ha vurdert begge bildene. For det andre er politiets uniformering veldig ulik den norske som vi ser av bildet under, både i forhold til at generell bevæpning i Norge innebærer å bære pistol (ikke rifle) i beltet (Regjeringen, 2022) og at politiet i Norge har en mindre militærpreget uniform.

Etter råd fra biblioteket ved Nord universitet ble det også søkt etter forskning siste to år i bibliotekets søkebase «Oria» ved bruk av samme søkestrategi, men med engelske ord (søkeordene «police» og «armament OR weaponry OR arming OR arms»). Dette søket gav 796 treff, og ble ytterligere avgrenset ved søkeordene «trust» og «confidence», da betydningen av generell bevæpning når det gjelder publikums tillit er et sentralt spørsmål, samt at «journals» ble valgt for å få frem vitenskapelige fagfellevurderte artikler. Dette søket gav 38 treff, og overskriftene ble lest gjennom. Alle studiene utenom studien til Kroll et al. (2022) ble ikke funnet relevante. Kroll et al. (2022) ønsket å belyse våpenforvirring når politiet er bevæpnet med både elektrosjokkvåpen og pistol ved å benytte data fra USA, Canada og Australia. Forfatterne fant 18 hendelser med CEW-våpenforvirring blant politiansatte fra januar 2001 til april 2021, noe som gir en påvist CEW-utladningsrisiko på 3,9 per million. Kroll et al. (2022) konkluderer med at bæring av både elektriske våpen og skytevåpen utgjør en svært liten, men reell risiko for skade og død på grunn av forvirring mellom et elektrisk våpen og et skytevåpen. Samtidig vil jeg bemerke at våpenutdanningen, treningen og prosedyrene for våpenhåndtering synes å være betydelig mer utviklet i Norge enn i USA, Canada og Australia.

Søk i ProQuest Psychology Database med tilsvarende søkekriterier (søkeordene «police» og «armament OR weaponry OR arming OR arms» 2022-2024) gav over 500 treff, og ble også her ytterligere avgrenset ved søkeordene «trust» og «confidence», samt at «journals» ble valgt med samme begrunnelse som over. Dette søket gav 288 treff, og overskriftene ble lest gjennom, men ingen av studiene syntes å være relevante for bevæpningsspørsmålet i Norge.

Høringsuttalelser etter Maktmiddelutvalgets rapport

Etter Maktmiddelutvalgets publisering av rapporten «Politiets bruk av maktmidler» 7.november 2022 (Regjeringen, 2022), sendte Justis- og beredskapsdepartementet rapporten på høring med en fem måneders frist for høringsuttalelser. 49 organisasjoner og to privatpersoner sendte høringsuttalelser (Regjeringen, 2023), og kommentarer relatert til bevæpningsspørsmålet har blitt oppsummert og gjennomgått med tanke på at disse svarene bidrar i kunnskapsgrunnet omkring bevæpningsspørsmålet².

26 av de som leverte høringsuttalelser hadde ingen kommentarer til flertallets anbefaling om generell bevæpning³. Dette var: Amnesty, Den norske legeforening, NAV, forsvarsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Mental Helse, Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, Norges Røde Kors, Samferdselsdepartementet, Skatteetaten, Barne- og familiedepartementet, Barneombudet, Redd Barna, For Fangers Pårørende, Forandringsfabrikken Kunnskapssenter, Helse Bergen HF, Helsedirektoratet, Oslo universitetssykehus HF, Landsforeningen for Pårørende innen Psykisk helse, Rettspolitisk Forening, Riksadvokaten, Statens Sivilrettsforvaltning, Statistisk sentralbyrå, Tolletaten, Trøndelag politidistrikt og Domstoladministrasjonen.

Fire av høringsuttalelsene var negative til flertallets anbefaling om generell bevæpning, mens to kan hevdes å være kritiske til denne anbefalingen. Fire av høringsuttalelsene kommenterte bevæpningsspørsmålet uten å ta stilling til det. 11 av høringsuttalelsene var positive til flertallets anbefaling om generell bevæpning. Disse høringsuttalelsene vil beskrives nærmere i det følgende.

Negative eller kritiske høringsuttalelser relatert til flertallets anbefaling om generell bevæpning

Advokatforeningen skriver i sitt høringssvar at det ikke har skjedd noen endring av betydning siden Bevæpningsutvalget (NOU, 2017) sin rapport i 2017 som skulle tilsi et behov for generell bevæpning av norsk politi, og at de ikke kan tiltre flertallets anbefaling. Også politiets utlendingsenhet mener at dagens modell for bevæpning med fremskutt lagring av skytevåpen i kjøretøy bør videreføres, og at det er ingen avgjørende nye opplysninger i kunnskapsgrunnet som tilsier at generell bevæpning bør velges fremfor den gjeldende modellen med fremskutt lagring.

I sitt høringssvar støtter Sentralt ungdomsråd mindretallets forslag om å beholde dagens modell, og synes ikke flertallet har en god nok begrunnelse for en generell bevæpning av norsk politi.

² Her ble ikke de to privatpersonene som leverte høringssvar inkludert

³ Her inkluderes også de som skrev «ingen merknader»

Også Stopp Diskrimineringen støtter mindretallets syn på bevæpningsmodell, og hevder det er svært bekymringsfullt at utvalgets flertall går inn for generell bevæpning med skytevåpen.

Utrykningspolitiet beskriver at det i deres ledergruppe er et delt syn på om norsk politi bør være generelt bevæpnet i daglig tjeneste eller ikke, men flertallet (6 mot 4) i ledergruppen har etter en helhetsvurdering landet på at kunnskapsgrunnlaget presentert av flertallet i Maktmiddelutvalgets rapport ikke gir grunnlag for å endre dagens praksis.

Likestillings- og diskrimineringsombudet peker på at oppdrag hvor politiet bistår helsevesenet, ikke bør være et argument for generell bevæpning, og at dersom departementet skulle gå inn for en ordning med generell bevæpning må kravene til og rutine for avvæpning i psykiatrioppdrag styrkes betraktelig.

Også Norges institusjon for menneskerettigheter fremhever at bevæpning må skje innenfor rammene for våpenbruk.

Høringsuttalelser relatert til flertallets anbefaling om generell bevæpning som ikke tar endelig stilling til bevæpning

Sør-Øst politidistrikt er i sitt høringssvar ikke tydelig på om ønsker en innføring av generell bevæpning eller vil beholde dagens modell. De viser til at det i rapporten (Regjeringen, 2022) trekkes frem en rekke argumenter for generell bevæpning. De peker på at det sentrale, som også er det som har begrunnet utviklingen på dette spørsmålet i politidistriktet, er endringer i trusselbildet. En rekke av de øvrige argumentene kan like godt tale både for og mot bevæpning, eller fremstå som argumenter som alltid har vært aktuelle skriver de. De fremhever at elektrosjokkvåpen på ingen måte kan erstatte skytevåpen, men at spørsmålet her er om innføringen av elektrosjokkvåpen er et tiltak som i tilstrekkelig grad bidrar til å redusere behovet for generell bevæpning eller ikke. De viser til at generell bevæpning kan begrunnes i trusselsituasjoner som baserer seg på at politiet kan komme i situasjoner der en må agere raskt for å avverge pågående livstruende vold. I tillegg kommer at trusselen til en viss grad er rettet mot uniformert personell, og at bevæpning vil bidra til at en bedre kan beskytte seg selv. De peker på at sammenlignet med fremskutt lagring tilsier dette at generell bevæpning er et tiltak som utgjør størst forskjell i situasjoner der man ikke ellers rekker å bevæpne seg. Dernest kommer at en i kritiske situasjoner har dårlig tid, og at bevæpning virker forstyrrende for forberedelser på vei inn i en kritisk situasjon. Forskjellen vil nødvendigvis avta jo lenger unna hendelsen en er, og selv med generell bevæpning kan man havne i situasjoner der en må bruke tid på å iføre seg tyngre verneutstyr. De skriver at i slike situasjoner kan vi som samfunn risikere at noen blir alvorlig skadet eller dør, der en ved generell bevæpning kunne ha avverget det. Det sentrale spørsmål blir da om dette er en risiko samfunnet er villig til å akseptere eller ikke. Videre peker de på at i sum er det vanskelig å argumentere mot at trusselsituasjonen er mer tilspisset nå enn for noen år siden. Samtidig er spørsmålet om dette er en risiko samfunnet er villig til å akseptere et verdispørsmål.

Norges politilederlag viser til en mer usikker internasjonal sikkerhetssituasjon og et økt trusselbilde, mer psykisk uhelse og erfaringer med et norsk politi som i lengre perioder etter 2014 har vært midlertidig bevæpnet som momenter som *kan* argumentere for en generell bevæpning av norsk politi. De peker imidlertid også på at de vurderer at kunnskapsgrunnet flertallet støtter seg på (Regjeringen, 2022) som stedvis noe mangelfullt og i enkelte tilfeller basert på utvalgets egne vurderinger. Av den grunn mener de utvalgets rapport følges opp med undersøkelser som gir bedre empiri, blant annet knyttet til politiets praksis og holdninger når det gjelder maktmiddelbruk, med særlig søkelys på maktbruk overfor barn, psykisk syke og personer som fremstår som ruset. Videre gjelder dette en bredere undersøkelse for å kartlegge publikums holdninger til politiets ulike bevæpningsmodeller.

Norges politilederlag peker videre på at det pågår en nasjonal innføring av elektrosjokkvåpen. De fremhever at vi vet ikke nok om effekten av et slikt maktmiddel brukt i bred skala i Norge, men viser til utvalgets rapport (Regjeringen, 2022), hvor det fremheves at det er grunn til å tro at elektrosjokkvåpen vil gi mulighet til å løse mange av oppdragene som i dag løses med skytevåpen.

Norges politilederlag fremhever to nye forhold som har kommet til etter at Maktmiddelutvalget leverte sin rapport. Politiet har vært midlertidig bevæpnet i omtrent 22 uker som følge av trusselvurderinger fra Politiets sikkerhetstjeneste. Trusselvurderingen er fortsatt slik at trusselbildet er alvorlig og at vi er i en situasjon hvor fremtidige terroranslag vil være vanskelig å forutse og avverge. Dette gir et nytt "normalbilde" som medfører en ikke ubetydelig restrisiko både for innbyggere og politiansatte når politiet ble avvæpnet 13.3.23. Norges politilederlag mener at det er et politisk spørsmål om terskel for mulighet til midlertidig bevæpning skal endres i lys av denne situasjonen, og hvor risiko for innbyggere og ansatte i politiet reduseres til et akseptabelt nivå. Spørsmålet er om en slik eventuell endring i så fall gir en praksis som ligger nær generell bevæpning. Norges politilederlag fremhever videre at politiets trusselvurdering for 2023 fremholder flere alvorlige kriminalitetstrusler. Det mest fremtredende i denne av betydning for spørsmålet om generell bevæpning, er etter Norges politilederlag sin vurdering en økende trussel fra kriminelle nettverk i Europa, økt konfliktbilde innen gjengkriminalitet, og en vedvarende alvorlig trussel som følge av psykisk uhelse i samfunnet. Norges politilederlag vurderer at det foreligger en utvikling som kan forsvare en generell bevæpning. Vi mener likevel at et styrket kunnskapsgrunnlag rundt maktmiddelbruk i norsk politi er nødvendig før en endelig beslutning om generell bevæpning kan tas. Det bør prioriteres å styrke dette grunnlaget, slik at de svakheter utvalget selv har påpekt kan avklares parallelt med evaluering av elektrosjokkvåpen i 2024. Forutsatt at dette ikke bringer frem vesentlig ny kunnskap som peker i en annen retning, vil Norges politilederlag anbefale at generell bevæpning innføres for politiet i Norge skriver de.⁴

⁴ Norges politilederlag har gjennom sin forbundsleder Kjetil Ravlo tatt et tydeligere standpunkt i bevæpningsspørsmålet høsten 2024 gjennom kommentarene «Norsk politi skal ha et sivilt preg, men har behov for generell bevæpning» og «Politiet må få bære våpen» i henholdsvis Parat24 og Dagsavisen. Her fremhever han at på bakgrunn av kunnskapsgrunnet er tiden nå moden for at generell bevæpning er hovedregelen i norsk politi.

Parat peker på at de er kjent med at Norges Politilederlag i Parat har gitt et omfattende og godt gjennomarbeidet høringssvar på Maktmiddelutvalgets rapport, og gir sin tilslutning til de vurderingene og konklusjonene som kommer frem i deres høringssvar. Deres anbefaling er av den grunn at kunnskapsgrunnlaget bør styrkes noe før en endelig beslutning om generell bevæpning av norsk politi kan tas. Ikke minst bør ordningen med innføring av elektrosjokkvåpen evalueres før det tas en endelig beslutning om en generell bevæpning. Forutsatt at en slik gjennomgang ikke bringer frem ny og vesentlig kunnskap som peker i en annen retning, vil Parat anbefale innføring av generell bevæpning av norsk politi.

For å kunne fatte en beslutning i spørsmålet om en generell bevæpning av norsk politi, mener Politihøgskolen at det må legges ytterligere forskningsbasert kunnskap til grunn. Her peker de på sitt eget prosjekt; Hvorfor skyter ikke politiet oftere? De viser til at en studie som undersøker hvorfor norsk politi ikke skyter (i situasjoner med lovlig adgang), vil være unik, komplettere tidligere forskning, og vil gi et viktig bidrag til forståelsen av politiets vurderinger ved bruk av skytevåpen. Dette vil bidra til økt kunnskap i etaten generelt, samt gi ny og viktig kunnskap for Politihøgskolens operative utdanninger og politiets nasjonale trening for innsatspersonell. De viser til at dette prosjektet vil presentere foreløpige data i løpet av høsten 2023.

Positive høringsuttalelser relatert til flertallets anbefaling om generell bevæpning

Oslo statsadvokatembeter viser til at de i november 2017 gav en høringsuttalelse i forbindelse med forrige utredning (NOU, 2017) hvor de konkluderte med at tiden nå var inne til å endre bevæpningsordningen i politiet. De viser til at både terrorsituasjonen slik den har utviklet seg de senere år, og de mange farefulle oppdragene som politiet er pliktige til å utføre i den ordinære tjenesten, tilsier at også norsk politi går over til en ordning hvor skytevåpen blir en del av det utstyret operativt personell normalt skal medbringe. Det vil gi både befolkningen og den enkelte tjenesteperson en høynet sikkerhet. De viser til at vi nå har et enda bedre erfarings- og kunnskapsgrunnlag for å gå inn for permanent bevæpning. De peker på at perioden med midlertidig bevæpning som varte fra 25. november 2014 til 3. februar 2016, er blitt gjenstand for grundige evalueringer og da særlig gjennom Politihøgskolens forskningsprosjekt om bevæpning.

Oslo statsadvokatembeter viser videre til at utvalgets innhentede synspunkter fra politidistriktene (Regjeringen, 2022) gir verdifulle bidrag idet politiet har fått perioden med midlertidig bevæpning noe mer på avstand, samtidig som erfaringene fra den perioden kan sammenholdes med tiden etter, hvor politiet bare har hatt kortere perioder med bevæpning. Det peker i denne forbindelse på at politidistriktene trekker frem flere svakheter enn styrker ved dagens bevæpningsmodell med fremskutt lagring i bil, og at det bør legges betydelig vekt på innspillene fra politidistriktene som kommer frem i rapporten (Regjeringen, 2022). Særlig peker de på erfaringene fra Møre og Romsdal og Trøndelag politidistrikter, hvor det kommer frem at dagens ordning er forbundet med stress og at bevæpning for et enkelt oppdrag innebærer at tid som kunne vært brukt til å etablere en situasjonsforståelse og å legge en

taktisk plan, i stedet brukes til å foreta den fysiske bevæpningen. Nettopp ved væpnede oppdrag er det viktig å unngå en oppjaget stemning slik at oppdraget løses med minst mulig maktutøvelse og med minst mulig skade dersom skudd må avfyres. Som det kommer frem av flere av uttalelsene fra politidistriktene, har innsatspersonellet gitt uttrykk for at de har opplevd en økt trygghet ved å opptre bevæpnet. Den oppfatningen politipersonell har om bevæpningsspørsmålet, bør etter deres mening tillegges betydelig vekt.

Oslo statsadvokatembeter viser til en rapport fra Politihøgskolens forskningsprosjekt om bevæpning, hvor 80 % av respondentene er tilhengere av permanent bevæpning (Regjeringen, 2022). De peker på undersøkelse utført blant Politiets Fellesforbunds medlemmer i november 2022, som viser at 85 % støtter generell bevæpning av politiet, og at 83 % av respondentene i den undersøkelsen mener at bevæpning vil gjøre arbeidshverdagen tryggere. De viser videre til sin høringsuttalelse i forbindelse med forrige utredning (NOU, 2017) hvor de peker på at den nåværende bevæpningsordningen med fremskutt lagring i politibilene kan bidra til større avstand mellom politi og publikum. Risikoen for den enkelte polititjenesteperson ved å bevege seg bort fra patruljebilene når man ikke har skytevåpen på kroppen, oppleves trolig som større. De peker på at det er viktig for tilliten mellom politi og publikum at politiet har nærkontakt med folk, blant annet ved å gå fotpatrulje

Oslo statsadvokatembeter peker på erfaringer fra England (Regjeringen, 2022) som å være av særlig interesse fordi engelsk politi er én av politistyrkene i verden som omtales som ubevæpnet. Som påpekt av utvalget (Regjeringen, 2022) er dette en sannhet med visse modifikasjoner på grunn av antall patruljer som kalles "Armed Response Vehicles" og deres korte responstid. Tradisjonelt har norsk politi hatt et nært samarbeid med britisk politi og i stor grad hatt britisk politi som rollemodell. Men når det gjelder spørsmålet om bevæpning, er det flere forhold som skiller norsk politi fra engelsk politi hevder de. De peker på at Britisk politi har en betydelig kortere grunnutdanning enn norsk politi, og utdanningen ikke inkluderer opplæring i våpenbruk. Både grunnutdanningen i norsk politi og vedlikeholdstreningen for operativt personell gjør at sammenligningen med britisk politi er lite treffende.

Oslo statsadvokatembeter trekker til slutt frem at dansk og svensk politi har hatt permanent bevæpning siden 1965, og at det er grunn til å spørre seg hva som er så spesielt med Norge som gjør at vi i utgangspunktet fremdeles har et ubevæpnet politi. De peker på at hypotesen om at permanent bevæpning av norsk politi kan føre til at flere personer vil bli skutt og drept av politiet ikke stemmer. Det viser seg at i Danmark er fire personer skutt og drept av politiet siden 2017, mens dette gjelder 15 i Sverige og fem i Norge i samme periode (Regjeringen, 2022). Tar man i betraktning folketallet i de tre skandinaviske landene, kan det ikke trekkes noen sikker konklusjon om at permanent bevæpning medfører økt fare for at flere vil bli skutt og drept hevder de.

Hovedverneombudet for politiet støtter utvalgets flertall sine vurderinger og konklusjon om generell bevæpning av norsk politi (Regjeringen, 2022). De peker på at i tillegg til argumentasjonen omkring dette i rapporten, vektlegger hovedverneombudet for politiet hensynet til en best mulig organisering av arbeidet for at farlige situasjoner kan håndteres med så lav risiko som mulig for alle involverte. Vurderinger av hvordan farlig arbeid kan utføres

tryggest mulig må være førende for konklusjonene. Hovedverneombudet for politiet peker på at diskusjonene om bevæpning ofte er overordnede og generelle. For å kunne ivareta hensynet til sikkerhet er det helt nødvendig å ha et mer detaljert søkelys på arbeidsprosesser og hvordan forholdene legges til rette for sikker gjennomføring av arbeidet. Oppdrag hvor politiet må bruke maktmidler må likestilles med farlig arbeid i andre virksomheter, og hvordan alle virksomheter er pålagt å jobbe forebyggende med systematisk HMS-arbeid. Risiko skal reduseres så langt det er praktisk mulig. For politiet omfatter det blant annet tilgang til ulike maktmidler og våpen når det er nødvendig.

Hovedverneombudet for politiet peker på at til tross for trusselvurderinger, vurderinger av kriminalitetsbilde, omfang av psykiatri med mere, vil det alltid kunne oppstå uforutsette situasjoner med mulig svært høy risiko. Politiets arbeidshverdag er svært situasjonsavhengig, og mange hendelser vil være tilnærmet umulig å forutse eller være tilstrekkelig kartlagt før de oppstår. Hovedverneombudet for politiet legger til grunn at politiet kan havne i livstruende situasjoner hvor dagens bevæpningsmodell med fremskutt lagring i bil øker risikoen for livstruende hendelser for politiets ansatte og borgerne politiet skal beskytte. Det er flere reelle hendelser siste årene som viser at politiet kan havne i uforutsette situasjoner hvor rask tilgang på våpen er en vesentlig faktor for tjenestepersonenes mulighet til å mestre oppdraget. I tillegg er det påregnelig at slike hendelser kan oppstå som en naturlig del av politiets samfunnsoppdrag, uavhengig av statistikk og tidligere hendelser.

Med tanke på god beredskap og forebyggende HMS-tilnærming er det nødvendig å være føre var, og legge til rette for sikker jobbutførelse i alle sammenhenger. Hovedverneombudet for politiet vektlegger i sitt standpunkt for generell bevæpning hensynet til den enkelte arbeidstakers kapasitet til å oppfatte situasjonen, vurdere alternativer, og handle adekvat når de står i en farlig situasjon. Det må settes søkelys på hvilke forhold som legger til rette for å kunne mestre stressende og vanskelige arbeidsoppgaver. I tillegg er det situasjoner hvor den enkelte kan oppleve livsfare og trusler mot seg selv. I slik arbeidssituasjoner må alle forhold som kan forenkle og frigjøre tjenestepersonenes kapasitet vurderes og gjennomføres. En generell bevæpning legger til rette for en større grad av relevant risikovurdering for organisering av arbeidet, inkludert det å avvæpne eller opptre ubevæpnet når det er hensiktsmessig.

Politets sikkerhetstjeneste peker på at rask og sikker tilgang på våpen i en uavklart situasjon kan være avgjørende for å redde liv, uskadeliggjøre gjerningspersoner og dermed være skadebegrensende i så stor grad som mulig. Det er tillitsvekkende at politiet er i stand til å beskytte samfunnet mot de mest alvorlige truslene. At det ikke er generell bevæpning i politiet innebærer en risiko for at det kan skje tap av liv i løpet av den tiden politiet vil bruke på å bevæpne seg hevder de. Politets sikkerhetstjeneste viser til at Bevæpningsutvalget (NOU, 2017) la til grunn at forskjellen på fremskutt lagring og generell bevæpning vil være «veldig begrenset» i det store flertall av terrorhendelser, og hevder dette utvalget la upresis og lite oppdatert informasjon til grunn for vurderinger og konklusjoner om terrortrusselens betydning for spørsmålet om bevæpning av politiet, og at Maktmiddelutvalget (Regjeringen, 2022) har oppdatert kunnskapsgrunnlaget om sammenhengen mellom terrortrusler og bevæpning. I denne sammenheng peker de på at argumentene om at bevæpning kan bidra til redusert

responstid, og at terrortrusselen av den grunn er et relevant argument i spørsmålet om politiet bør være permanent bevæpnet eller ikke. Politiets sikkerhetstjeneste fremhever at Maktmiddelutvalgets fremstilling av det oppdaterte kunnskapsgrunnlaget (Regjeringen, 2022) er i tråd med Politiets sikkerhetstjeneste sin oppfatning av trusselbildet. Politiets sikkerhetstjeneste er av den oppfatning at terror er en svært alvorlig form for kriminalitet og en alvorlig trussel mot nasjonal sikkerhet som vil være relevant for vurderingen av spørsmålet om generell bevæpning av norsk politi. Terrorbildet og terrorutviklingen er beskrevet av utvalget og er basert på oppdatert kunnskapsgrunnlag fra 2017 og frem til rapporten ble publisert skriver de (Regjeringen, 2022).

Politiforbundet fremhever i sitt høringssvar at det heller ikke i forrige utredning (NOU, 2017) var noen allmenn og udiskutabel oppfatning og tilslutning til at norsk politiet ikke skulle være generelt bevæpnet. De peker på at det trolig er mer treffende å si at den allmenne oppfatning befant seg «på vippen». De viser til en spørreundersøkelse gjennomført av Politihøgskolen i uke 36 i 2017 (Regjeringen, 2022), som viste at 46 % var for generell bevæpning, 49% var mot bevæpning, og 5 % ikke hadde tatt standpunkt til spørsmålet om bevæpning.

Politiforbundet viser til at dersom man tar utgangspunkt i risikosituasjon slik den er beskrevet i rapporten, vektlegger hva som har begrunnet endringene i tjenestepersonens syn på bevæpningsspørsmålet, og fraværet av negative erfaringer knyttet til langvarige perioder med generell bevæpning, kan det etter deres oppfatning bare være et rent prinsipielt, og ikke et faktabasert standpunkt, som kan lede til at det nå ikke treffes en beslutning om at norsk politi skal være generelt bevæpnet i operativ tjeneste. Politiforbundet fremhever at både de og etatens tjenestepersoner i flere år har gått inn for generell bevæpning. Med utgangspunktet i den «vippeposisjonen» man åpenbart befant seg i 2017, bør erfaringene og det nye kunnskapsmaterialet som Maktmiddelutvalget har beskrevet og fremskaffet (Regjeringen, 2022) etter Politiforbundets oppfatning innebære at vurderingen nå ganske klart må vippe i favør av generell bevæpning.

Innlandet politidistrikt fremhever i sitt høringssvar at de gav en høringsuttalelse i forbindelse med forrige utredning (NOU, 2017) hvor de ikke støttet innføring av generell bevæpning. De fremhever imidlertid at de på bakgrunn av samfunnsutviklingen og erfaringer de har gjort seg de siste årene har endret ståsted, og støtter innføring av generell bevæpning. Her legger de særlig vekt på politiets reelle operative evne - å kunne reagere raskt og adekvat på akutte og uforutsette trusselsituasjoner for å beskytte innbyggerne. De viser til at publikum har en berettiget forventning om et handlekraftig og effektivt politi som er i stand til å hindre tap av liv og alvorlig skade i slike situasjoner. Rask og effektiv politirespons vil redusere konsekvenser av alvorlige og pågående voldshendelser, og lengre responstid kan/vil koste liv fremhever de. I dette bildet vurderer de også politiets behov for egenbeskyttelse som relevant, herunder at politiet er i målbildet til voldelige ekstremister. Dersom politiet skal kunne respondere raskt og adekvat i en akutt situasjon, forutsetter det også at politiet ikke enkelt kan settes ut av spill. De peker på at mindretallets anførsler om at det "kun vil være en forskjell som måles i sekunder" mellom permanent bevæpning med våpen i belte og dagens ordning med våpen i bil (Regjeringen, 2022, s.212), er en overforenkling som ikke reflekterer den praktiske operative hverdagen. Kunnskap og erfaring knyttet til tjenestepersoners fysiske og kognitive kapasitet i en akutt volds-/trusselsituasjon tilsier at kapasiteten ikke bør brukes til

praktiske oppgaver som bevæpningshåndgrep – men til god situasjonsvurdering- og håndtering. I tillegg kommer situasjoner som oppstår når tjenestepersoner er avskåret fra våpen i kjøretøy, eller det ikke er tid til å låse ut våpen i situasjoner som eskalerer svært raskt.

Innlandet politidistrikt fremhever at i tillegg til at fremskutt lagring i bil gir lengre responstid, er det også uheldig med vekslning mellom til dels lange perioder med fast bevæpning begrunnet i trusselbildet, og tilbake til ubevæpnet politi. Det gir uforutsigbarhet for innbyggere så vel som tjenestepersoner. Elektrosjokkvåpen er et godt supplement som kan erstatte bruk av skytevåpen i enkelte situasjoner, men erstatter ikke skytevåpen som maktmiddel generelt hevder de. Innføring av elektrosjokkvåpen vil etter deres oppfatning ikke redusere behovet for innføring av generell bevæpning, da elektroskokkvåpen som maktmiddel har klare operative og praktiske begrensninger – herunder i akutte, uforutsette og raskt eskalerende trusselsituasjoner. Innlandet politidistrikt fremhever at de erfaringer de har gjort seg i lange perioder med midlertidig bevæpning, taler for at bekymring relatert til svekket tillit, dårligere oppdragsløsning og øvrige negative konsekvenser, ikke har vist seg å være reelle.

Møre og Romsdal politidistrikt fremhever i sitt hørings svar at de gjorde et forarbeid internt i politidistriktet i forbindelse med Maktmiddelutvalgets rapport (Regjeringen, 2022), og at tilbakemeldingene internt er relativt entydige og peker i retning av et ønske om å erstatte dagens bevæpningsmodell med en permanent bevæpningsordning. Her viser de overordnet til utvalgets rapport hvor kunnskapsgrunnlaget tilsier at det er stor nok sannsynlighet for at det kan oppstå situasjoner hvor umiddelbar tilgang til skytevåpen kan være av avgjørende betydning, og at fremskutt lagring av skytevåpen i bil vil sørge for at terrorangrep og andre hendelser ikke blir avverget eller stanset tidnok, som igjen kan føre til at menneskeliv går tapt. Politidistriktet legger her vekt på samfunnets forventning om rask og effektiv respons ved hendelser som setter innbyggernes liv i fare. Samfunnets utvikling har også gjort at dagens modell oftere og oftere er erstattet med en midlertidig permanent bevæpning av politiet. Møre og Romsdal politidistrikt tolker dette som at dagens bevæpningsmodell oftere vurderes som ikke tilstrekkelig for å imøtekomme det trusselbildet som samfunnet i dag ser. Det å bytte bevæpningsmodeller hyppig gjør også at forventningene til et handlekraftig politi kan forringe og bli mindre forutsigbart. Dette kan skape usikkerhet både for politiet og innbyggerne.

Møre og Romsdal politidistrikt viser til at de er et distrikt med en geografi som gir utfordringer ved dagens bevæpningsmodell med fremskutt lagring. Politidistriktet er knyttet sammen på en slik måte at operative mannskaper innimellom må kunne ta seg fram med andre hjelpemidler enn egne patruljebiler. Dette kan være skyssbåter, redningsbåter, snøscooter og helikopter. Fellesnevneren er at muligheten for fremskutt lagring bortfaller, og muligheten for rask og effektiv respons dersom det oppstår en akutt og alvorlig situasjon forsvinner. De viser videre til at patruljene i et geografisk politidistrikt som Møre og Romsdal også ofte er overlatt til seg selv idet muligheten for bistand kan være liten og/eller ta tid. I tilfellene nevnt i dette avsnittet er politiets behov for egensikkerhet vurdert spesielt.

Møre og Romsdal politidistrikt fremhever at argumentet som beskriver at politiet mister sitt sivile preg dersom en ender på permanent bevæpning, står i strid med de

opplevelsene som politidistriktet har hatt i forbindelse med de midlertidige bevæpningene som har vært. Politidistriktet har ikke registrert noen negative reaksjoner ved et bevæpnet politi i disse periodene. De peker på at dersom bevæpningen oppleves negativt i enkelte settinger, kan dette løses ved at det åpnes for egen vurdering om en skal kunne avvæpne seg der en ser at bevæpningen kan skape reaksjoner. Dette kan for eksempel være ved for eksempel sykehusbesøk, i kirker, og i skoler.

Nordland politidistrikt skriver i sitt høringssvar (Regjeringen, 2022) at de tiltrer flertallet sin vurdering av kunnskapsgrunnlaget med tilhørende behov for endret bevæpningsmodell fra fremskutt lagring til generell bevæpning. De skriver at de opplever at spørsmålet rundt generell bevæpning har vært gjennom en pågående modningsprosess over flere år internt i politiet, men også i befolkningen ellers. Nordland politidistrikt stiller her spørsmål om generell bevæpning av norsk politi i tilstrekkelig grad har vært en del av en nødvendig samfunnsdebatt. Dersom man skal innføre generell bevæpning av norsk politi bør man derfor sikre at også befolkningen har en god forståelse for årsaken til en slik innføring skriver de, da politiet er helt avhengig av befolkningens tillitt. Det fremstår i den forbindelse relevant å få mer kunnskap om hvordan generell bevæpning påvirker befolkningens trygghet og tillitt, særlig sett opp mot at politiet som utgangspunkt skal ha et sivilt preg. Politidistriktet mener i den forbindelse at rapportens (Regjeringen, 2022) anbefalinger om forskning på politiets maktmiddelbruk er viktig.

Nordland politidistrikt viser til at de er et langstrakt og desentralisert politidistrikt med utfordrende geografi. Dagens løsning med fremskutt lagring utfordrer politiet i rurale strøk på en annen måte enn i sentrale strøk. Her vil det ofte være svært langt til nærmeste bistandsressurs. Patruljene beveger seg tidvis med andre transportmidler enn politiets egne kjøretøy, eksempelvis helikopter, båt og snøscooter. Det er tidvis også slik at man må bevege seg over lengre avstander til fots. Samlet tilsier dette etter vår vurdering at fremskutt lagring ikke alltid vil være tilstrekkelig til å avverge eller stanse en alvorlig hendelse skriver de i sitt høringssvar.

Oslo politidistrikt skriver i sitt høringssvar at de mener en totalvurdering viser at generell bevæpning er den bevæpningsmodellen som vil ivareta beredskapen, sikkerheten for tredjeperson og HMS for egne mannskaper best. Begrunnelsen for at Oslo politidistrikt ønsker generell bevæpning er basert på trusselbildet, konfliktbildet, responstid og responskvalitet, manglende mulighet for forhåndslagring, erfaringer fra hendelser, samt generelle betraktninger når det gjelder innføring av generell bevæpning. Disse begrunnelsene vil presenteres nærmere.

Oslo politidistrikt legger til grunn gjeldende trusselvurderinger fra Politiets sikkerhetstjeneste som beskriver et trusselbilde som stadig er i endring. De viser til at kort tid før angrepet i Rosenkrantz gate 25.juni 2022 ble trusselnivået for islamistisk terror nedjustert. Etter den tragiske hendelsen hvor to personer ble skutt og drept, og som en konsekvens av etterforskning og etterretning i saken, ble trusselnivået igjen oppjustert. Dette viser kompleksiteten og utfordringene med å vurdere trusselbildet både nasjonalt og globalt hevder de. Oslo politidistrikt peker på at de vil stå i et krevende trusselbilde hvor de som hovedstad særlig må ta hensyn til store folkeansamlinger hvor politiet anses som et legitimt mål. En

innføring av generell bevæpning vil sannsynligvis ikke kunne forhindre terror, men den vil kunne ha klar liv- og skadebegrensende effekt. De viser ellers til brev fra Politidirektoratet til Justisdepartementet i forbindelse med opphør av generell bevæpning 8.mars 2023 der trusselnivå «moderat» beskrives som den "nye normalen."

Oslo politidistrikt beskriver konfliktbildet i distriktet som en samlebetegnelse på gjengmiljøene og kriminelle nettverk som distriktet håndterer i det daglige. De peker på at dette bildet er krevende, da det er mange konfliktlinjer å forholde seg til, stadig nye konflikter som dukker opp, og hvor konfliktbildet ofte omhandler personer som har vært involvert i svært alvorlig kriminalitet. Flere har vært involvert i mange av de alvorlige hendelsene de siste årene, og all etterretning tilsier at disse gruppene har god tilgang på skyte- og stikkvåpen. Oslo politidistrikt viser til at de er ferd med å organisere en samlet innsats i det som defineres som "utsatte områder". Her vil det bli iverksatt tiltak mot personer som inngår i konfliktbildet. Ofte blir det gitt bevæpningsordre grunnet alvorligheten på oppdragene samt historikken på de involverte personene. Dette er beskrivende for trusselbildet og helt nødvendig for å løse disse oppdragene. De viser til at de daglig frekventerer disse miljøene gjennom patruljetjeneste, oppsøkende tjeneste og spaning. Dette utføres i dag som ubevæpnet tjeneste hvor de ofte er ute av bilene (trygghetskapende fotpatrulje), og er dermed forhindrede fra å bevæpne seg ved hjelp av fremskutt lagring i kjøretøy.

Oslo politidistrikt viser til at politiet blir målt på responstiden når det gjelder alvorlige og tidskritiske oppdrag. De peker på at tidsbruken på enkelte oppdrag er helt avgjørende for å kunne redde liv og hindre alvorlig skade, hvor sekundene teller. De fremhever at like viktig som responstiden er responskvaliteten, som beskriver hva med og hvordan politiet faktisk kan løse det konkrete oppdraget. Det gjelder både antall patruljer, IP-kategorisering, men ikke minst hvilke verktøy patruljene faktisk har tilgang til. Oslo politidistrikt peker på at her vil umiddelbar tilgang til skytevåpen være helt avgjørende, da de kriminelle de står overfor både har kapasitet og intensjon om å skade politi og tredjeperson. Dette fungerer når det er gitt bevæpningsordre på konkrete oppdrag. Da vil bevæpningen være en del av utførelsen og politiet kan møte trusselen mye mer direkte enn om de er ubevæpnet. Tiden det tar å bevæpne seg vil variere, men det regnes med at man må bruke to minutter før våpenet er klart til bruk hevder de. Mannskapets fokus på å bevæpne seg vil også gå ut negativt ut over flere faktorer, som muligheten til mentale forberedelser, observasjon og fortløpende oppdragsdialog for å få en felles situasjonsforståelse. Det å bevæpne seg under utrykning i en hektisk meldingstjeneste kan også være stressutløsende.

Oslo politidistrikt bemerker i sitt høringssvar at det i hovedstaden ofte er veldig kort utrykningstid fra oppdrag blir meldt på samband til patrulje faktisk er på stedet. Her vil tidsfaktoren til tider være så kort at en snakker om sekunder. Bevæpningshåndteringen vil i seg selv kunne bidra til lavere responskvalitet og økt responstid, da patruljene faktisk må stanse kjøretøyet for å bevæpne seg før de kan kjøre frem og iverksette tiltak. Dette ble særlig aktualisert under Bislett-hendelsen som er nevnt i utvalgets rapport (Regjeringen, 2022). Det at man stadig går fra fremskutt lagring til midlertidig bevæpning er i seg selv et moment som kan svekke politiets oppdragsløsning hevder de. Mannskapet blir ikke vant til å forholde seg til en modell som skaper trygget i en ellers stresset situasjon. All erfaring tilsier at i skarpe

situasjoner som krever bevæpning vil innlært mengdetrening og rutiner kunne ha avgjørende betydning. Dette vanskeliggjøres når det ikke er en modell å forholde seg til. Oslo politidistrikt viser til at i mai 2023 er det gitt bevæpningsordre for ulike planlagte oppdrag 15 av 31 dager i distriktet. Det betyr at polititjenestepersonene stadig går fra bevæpning til forhåndslagring i løpet av en måned. Det viser også behovet for hyppige midlertidige bevæpninger knyttet til hovedstadsoppdraget.

Oslo politidistrikt peker på at det i etterkant av "22/7" ble gjort et omfattende evalueringsarbeid knyttet til politiets operative innsats. Et sentralt punkt i arbeidet var handlingsplikten til politiet, hvor det presiseres at polititjenestepersoner må regne med å utføre tiltak som kan sette vedkommende i betydelig fare. Dette utheves fordi politiet i fortsettelsen ble pålagt å jobbe målrettet for at førstelinjen skulle settes bedre i stand til aktivt å stanse gjerningsperson(er). Den plikten gjør seg særlig gjeldende i PLIVO-prosedyren. Her påhviler det førstelinja, og da særlig IP4- og IP3- personell et stort ansvar, ved at det er de som skal håndtere trusselen. Det er klare forventninger om at politiet skal handle når de er på stedet, uansett hendelse eller trussel. Oslo politidistrikt fremhever at de er av den oppfatning at handlingsplikten best vil bli ivaretatt ved generell bevæpning.

Oslo politidistrikt peker også på manglende mulighet for forhåndslagring som grunn til at de ønsker generell bevæpning. De viser til at de som hovedstadspoliti har spesielle utfordringer med symbolbygninger, større arrangementer og områder hvor det daglig er mange mennesker samlet. En beskyttelse av publikum ved pågående livstruende vold vil best kunne bli ivaretatt ved generell bevæpning hevder de. Dette er situasjoner hvor politiet har fotpatroljer og postmannskap som ikke har tilgang til våpen, da de ikke har kjøretøy slik at forhåndslagring er mulig. Politiet ønsker større lokal tilstedeværelse og patruljering til fots. De patruljene som da ofte vil være nærmest, enten det er 17. mai eller transportknutepunkter, er fotpatruljene. Det at de kan gripe inn bidrar til å sikre befolkningen best mulig mot de truslene vi har sett andre steder i Europa. Alternativet er at mannskapene må søke dekning og vente på bistand fra nærmeste bilpatrulje skriver de.

Oslo politidistrikt viser til at de opp gjennom årene gjort seg mange erfaringer i forbindelse med oppdrag med behov for bevæpning, men at kun "Bislett saken" fra Oslo kommer frem i utvalgets rapport (Regjeringen, 2022). Ved gjennomgang av interne erfaringsrapporter til utrykningsenheten (UEH) i Oslo politidistrikt fra 2015 til 2023, kommer det frem gode eksempler som belyser svakhetene ved fremskutt lagring skriver de. Eksempelene viser dessuten utfordringene som følger av at patruljene i Oslo jevnlig er så nær hendelsene i tid og rom at det å låse frem våpen går ut over responskvaliteten og responstiden. De viser til konkrete hendelser for å belyse dette:

Oslo politidistrikt viser til et tilfelle fra våren 2015 hvor de var bevæpnet, og det var melding om slåsskamp hvor det ikke ville blitt gitt bevæpning om ikke patruljen i andre etasje hadde hørt at en av de involverte har et samuraisverd.

De viser også til en hendelse høsten 2016 hvor de var ubevæpnet, og gjerningsmannen trakk frem en 30 centimeter kjøkkenkniv ved politibilen og sier han ville drepe noen, hvorpå patruljen måtte bevæpne seg samtidig som mannen er like ved en taxi kø.

Ved et tredje tilfelle fra 2017 var politiet bevæpnet, og det kom melding om slagsmål med mange involverte. Patruljen var 20 sekunder unna og ser at en person har en stor kniv som han hugger i en annen. De går rett i aksjon samtidig som ubevæpnet patrulje løper inn i situasjonen. Tjenesteperson slår mannen i hodet med batong og får ham til å gi seg.

Et fjerde tilfelle fant sted vinteren 2017 etter en melding om innbrudd, hvor politiet var bevæpnet. Under søk (ikke hjemmel for bevæpning) påtreffer patruljen en mann med hevet øks på tre meters avstand som viser seg å ha rusutløst psykose. De kan ta kontroll på ham umiddelbart som følge av bevæpningen.

Ved et femte tilfelle våren 2017 er politiet ubevæpnet. Etter en melding om krancling møter patruljene en mann med machete og må trekke seg unna. En annen patrulje må bevæpne seg for å løse oppdraget.

Ved et sjette tilfelle høsten 2017 er det en melding om knivstikking ved Nationaltheatret der en patrulje ved Oslo S kommer først frem fordi de er bevæpnet. Andre patruljer som i praksis er nærmere, står og bevæpner seg. Patruljen iverksetter livreddende førstehjelp og kjører "load and go" slik at liv reddes.

Ved et syvende tilfelle sommeren 2019 er politiet bevæpnet da de får melding om kutt med glassflaske. Patruljen er 200 meter fra stedet og kan bruke de få sekundene frem til mental forberedelse.

Vinteren 2020 er politiet ubevæpnet da de får melding om en utagerende pasient på Ullevål. Patruljen ender opp i 2.etasje ovenfor en mann som har skalpell, men som gir seg uten bruk av maktmidler.

Høsten 2021 er politiet ubevæpnet da de får melding om å kontrollere en person som har banket på en dør. Patruljen ender opp seks meter fra en mann som truer med en hammer og etter hvert med en kniv. Andre patruljer må bevæpne seg og komme for å støtte. Mannen må trues med våpen og etter hvert stanses han med elektrosjokkvåpen.

Høsten 2021 er politiet ubevæpnet når patruljen blir kontaktet på gaten av en person som har sett en mann med pistol som løp og skrek omtrent 150 meter unna. Patruljen fikk observasjon på vedkommende og måtte holde observasjon, melde, legge plan og bevæpne seg samtidig. Mannen med pistol kom seg da inn på hospiset like ved. Han ble først pågrepet da han kom ut igjen.

Vinteren 2021 er politiet bevæpnet da en patrulje i Storgata ser slåssing med kniv ved Gunerius omtrent 50 meter unna og kjører rett mot gjerningsperson med blålys for å få oppmerksomhet og avbryte knivangrepet. De fornærmede flykter mot politibilen med gjerningspersonen etter. Patruljen laster ut og rekker så vidt å skyte varselskudd som gjør at gjerningspersonen stanser angrepet og gir seg.

Sommeren 2022 var politiet bevæpnet da en patrulje i sivil panserbil i Grensen får melding om mann med pistol i Storgata omtrent ett minutt unna. De kjører rett frem og pågriper umiddelbart.

Ved ett tilfelle vinteren 2023 er politiet bevæpnet da de får melding om mann med kniv like ved der patruljen befinner seg. Gjerningspersonen blir isolert og gir seg til slutt.

Oslo politidistrikt peker på at de har velfungerende rutiner når politiet er midlertidig bevæpnet. Det innebærer at patruljer skal anmode om bevæpningsordre, eventuelt at operasjonsleder gir bevæpningsordre ved utlesing av oppdrag. I tillegg registreres væpnede oppdrag, og det pekes ut leder på oppdraget. Dette ivaretar kvalitetskontrollen. Oslo politidistrikt fremhever at de ikke kan se at en innføring av generell bevæpning vil endre på dagens vilkår for bevæpning og bruk av skytevåpen. De bestemmelsene vil ligge fast og være like uansett bevæpningsmodell.

På bakgrunn av drøftelsene over hevder Oslo politidistrikt at det bør innføres generell bevæpning, da dette vil ivareta samfunnsoppdraget best både i hverdag og ved alvorlige hendelser. Kortest mulig responstid og best mulig responskvalitet kan ha betydning for å sikre liv og helse. Dagens bevæpningsrutiner og taktikk bør videreføres selv med generell bevæpning. Det legges på bakgrunn av erfaringene med midlertidig bevæpning til grunn at generell bevæpning ikke vil rukke ved prinsippet om at politiet skal ha et sivilt preg, og at det ikke vil gå utover politiets kommunikasjon og samarbeid med befolkningen.

Sør-Vest politidistrikt skriver i sitt høringssvar at etter en lang vurdering og betydelig tvil har kommet fram til at politidistriktet støtter utvalgets flertall sin anbefaling om innføring av generell bevæpning av norsk politi. Spørsmålet om bevæpning er ikke bare en politifaglig vurdering hevder de, men også i stor grad en etisk og verdipolitisk vurdering om hvilket samfunn vi vil ha, sett opp mot hvilket samfunn vi vurderer at vi har, eller er i ferd med å få. Dette må veies opp hensynet til politiets oppdrag, befolkningens forventning til politiet, samt ansattes arbeidsforhold, sikkerhet og arbeidsgiveransvar. Sør-Vest politidistrikt skriver at denne vurderingen er svært kompleks og at de ikke klarer å belyse alle disse hensynene eller vurderingene i sitt høringssvar, men at de vil kommentere enkeltpunkter.

Det mest tungtveiende argumentet for bevæpning er ifølge Sør-Vest politidistrikt muligheten politiet har til å løse samfunnsoppdraget og møte publikums forventning til politiet som statens maktforvalter. Sør-Vest politidistrikt opplever at det har vært en endring i publikums forventning i retning av et politi som i større grad kan aksjonere i kritiske situasjoner på meget kort tid. I de tilfellene politiet ikke gjør dette opplever Sør-Vest politidistrikt at dette tar større del av den offentlige debatten etter hendelsene, og at fokuset er mer rettet mot politiets håndtering enn hendelsens øvrige årsaker. Dette er en trend som særskilt har gjort seg gjeldende etter evalueringen av politiets innsats den 22.juli 2011. Sør-Vest politidistrikt registrerer at dette er et argument som også flertallet i utvalget trekker fram i sin argumentasjon (Regjeringen, 2022), og som best kan oppsummeres i befolkningen under begrepet "reduisert risikoaksept".

I sitt høringssvar anbefaler Øst politidistrikt en generell bevæpning av norsk politi. Øst politidistrikt peker på at en generell bevæpning av norsk politi reiser en rekke dilemmaer som utfordrer ulike verdier i politiets samfunnsoppdrag. Øst politidistrikt viser her særlig til mindretallets synspunkter knyttet til å opprettholde et grunnleggende sivilt preg og flertallets vurdering av behovet for rask og umiddelbar respons i et vedvarende skjerpet trusselbilde

(Regjeringen, 2022). Øst politidistrikt skriver at det består av 29 kommuner med omtrent 750.000 innbyggere, og er Norges nest største politidistrikt. Øst politidistrikt har ansvaret for Gardermoen og store grenseoverganger. De påpeker at de er et distrikt med både små tettsteder og folkerike områder i randsonen til hovedstaden. Et stort politidistrikt som Øst har regelmessig alvorlige, livstruende hendelser der det er viktig at vi kan gi innbyggerne trygghet gjennom å redde liv og begrense skade ved en rask og adekvat respons. De maktmidlene samfunnet stiller til politiets rådighet har derfor stor betydning for vår effektivitet og sikkerhet i denne oppdragsløsningen. Det er samtidig viktig for Øst politidistrikt å ivareta en sivil tilnærming som kan bidra til å skape god dialog og trygge innbyggerne i deres møte med politidistriktet. Mindretallet legger vekt på at en generell bevæpning vil ha en negativ påvirkning på innbyggernes samhandling og kommunikasjon med politiet. Øst politidistrikt har relativt hyppig bevæpnede oppdrag (over 1000 pr. år), har stått i flere perioder med midlertidig bevæpning, og har hatt punktbevæpning på Gardermoen siden 1. juli 2018. Til tross for dette fremhever de at de ikke har registrert tilbakemeldinger på at dette har påvirket publikums holdning til å ta kontakt med oss. Dog kan mangelen på negative tilbakemeldinger skyldes fravær at systematisk kunnskapsinnhenting i forhold til temaet skriver de.

Øst politidistrikt har som pilot for bruk av elektroshokkvåpen hatt mulighet til å høste erfaringer med mildere maktmiddel enn skytevåpen. De viser til at de har hatt gode erfaringer med bruk av elektroshokkvåpen gjennom piloten og mener det er riktig og viktig å innføre dette i norsk politi. Øst politidistrikt vurderer likevel at innføringen av elektroshokkvåpen ikke vil kunne erstatte skytevåpen som maktmiddel i de skarpeste situasjonene. Trusselbildet er uforutsigbart og under kontinuerlig utvikling. For å ivareta tryggheten til både innbyggere og politiets medarbeidere er vår evne til rask og riktig respons avgjørende for å redusere skadeomfanget. Øst politidistrikt fremhever at deres medarbeidere må være forberedt på å håndtere oppdrag på vegne av samfunnet, også med fare for eget liv. Som politimester er det mitt ansvar å ivareta tryggheten, både til innbyggerne og medarbeiderne. Etter en samlet vurdering veier hensynet til en umiddelbar og skadebegrensende respons tyngre enn at bevæpning kan få en negativ effekt på politiets sivile preg.

Troms politidistrikt konkluderer i sitt hørings svar (Regjeringen, 2023) med at når man skal ta stilling til bevæpningsspørsmålet er det for politimesteren i Troms lagt avgjørende vekt på hva man tror vil sette norsk politi best i stand til å løse de hendelser politiet er satt til å håndtere. I et stadig omskiftende, komplekst og forhøyet trusselbildet mener politimesteren i Troms at dette løses best ved en permanent bevæpning av norsk politi. Politimesteren i Troms er enig med utvalget i at de alternative løsningene for bevæpning som er vurdert fremstår som u hensiktsmessige, slik at man står igjen med spørsmålet om en permanent bevæpning av norsk politi eller å fortsette med dagens modell med fremskutt lagring i kjøretøy. Politimesteren i Troms ser at det er argumenter som taler både for og mot begge alternativer, men at det til sist handler om hvordan man evner å tolke/forstå det komplekse trusselbildet man nå står i.

Etter at Maktmiddelutvalget la frem sin innstilling (Regjeringen, 2022) har trusselvurderinger fra Politiet og Politiets sikkerhetstjeneste både underbygget og til dels forsterket inntrykket av at et forhøyet trusselnivå må være å anse som den nye normalen,

skriver Politimesteren i Troms. Det har også vært hendelser hvor umiddelbar tilgang til våpen har vært avgjørende for politiets oppdragsløsning. Politiet må i sin hendelseshåndtering stadig oftere ta høyde for at situasjonen kan endre seg raskt. Ett element som synes å være lite berørt i utvalgets rapport er hvordan man best skal legge til rette for at polititjenestepersoner har mentalt overskudd med seg inn i hendelseshåndteringen. Mentalt overskudd i krevende situasjoner er viktig for at tjenestepersoner skal kunne løse oppdraget på en trygg og sikker måte. I et komplekst trusselbilde hvor situasjonen kan endre seg raskt, kan vissheten om at man raskt har tilgang på alle maktmidler bidra til et mentalt overskudd ved at man slipper å bruke kapasitet på å bevæpne seg. I rapporten peker utvalgets mindretall på at dersom politiet går med våpen på hofta vil politiet miste sitt sivile preg (Regjeringen, 2022). Politimesteren i Troms er av den oppfatning av at det sivile preget best ivaretas gjennom måten politiet tilnærmer seg og løser oppdraget på enn hvordan politiet er utstyrt.

Innføring av elektrosjokkvåpen i politiet og betydningen for spørsmålet om generell bevæpning

En sentral og viktig avklaring i bevæpningsspørsmålet er hvorvidt innføringen av elektrosjokkvåpen som har skjedd i løpet av de siste to årene har betydning for spørsmålet om generell bevæpning. Dette er også en avklaring som både Sør-Øst politidistrikt, Norges politilederlag og Parat peker på som viktig i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) etter Maktmiddelutvalgets rapport (Regjeringen, 2022). I sitt høringssvar fremhever Øst politidistrikt at de som pilot for bruk av elektrosjokkvåpen har hatt mulighet til å høste erfaringer med mildere maktmiddel enn skytevåpen. De viser til at de har hatt gode erfaringer med bruk av elektrosjokkvåpen gjennom piloten og mener det er riktig og viktig å innføre dette i norsk politi. Øst politidistrikt vurderer likevel at innføringen av elektrosjokkvåpen ikke vil kunne erstatte skytevåpen som maktmiddel i de skarpeste situasjonene. De peker på at trusselbildet er uforutsigbart og under kontinuerlig utvikling, og for å ivareta tryggheten til både innbyggere og politiets medarbeidere er evnen til rask og riktig respons avgjørende for å redusere skadeomfanget.

Innlandet politidistrikt skriver i sitt høringssvar at elektrosjokkvåpen er et godt supplement som kan erstatte bruk av skytevåpen i enkelte situasjoner, men at det ikke erstatter skytevåpen som maktmiddel generelt. De skriver at innføring av elektrosjokkvåpen etter deres oppfatning ikke vil redusere behovet for innføring av generell bevæpning, da elektrosjokkvåpen som maktmiddel har klare operative og praktiske begrensninger i akutte, uforutsette og raskt eskalerende trusselsituasjoner.

I sitt høringssvar til Maktmiddelutvalgets rapport (regjeringen, 2022) skriver Oslo advokatembeter (Regjeringen, 2023) at i Politidirektoratets evaluering av elektrosjokkvåpen fremgår det at i 69 % av tilfellene ble effekten av avfiringen ansett som god. Sagt på en annen måte var effekten dårlig i hele 31 % av tilfellene. Oslo advokatembeter peker på at en av svakhetene med elektrosjokkvåpen er at dersom man bommer, er det ikke mulig med en ny avfiring med samme våpen. Det gjør at elektrosjokkvåpen på langt nær vil fylle det behovet som avfiring av skudd med enhåndsvåpen vil dekke. Dessuten skal man ikke se bort fra at brukerne i prøveprosjektet har vært en utvalgt gruppe tjenestepersoner med spesielt gode forutsetninger for å lykkes med bruken skriver de. I Oslo politidistrikt var det eksempelvis patruljer tilhørende Beredskapstroppen som deltok i prosjektet. Det kan derfor være grunn til å tro at elektrosjokkvåpen blir et noe mindre effektivt maktmiddel når alle operative mannskaper skal ta det i bruk. Oslo statsadvokatembeter skriver at under henvisning til det ovenstående fremholder de at innføringen av elektrosjokkvåpen ikke i vesentlig grad reduserer behovet for permanent bevæpning med enhånds skytevåpen.

I min spørreundersøkelse «politibetjenters erfaringer med maktmiddel» som ble gjennomført sommeren 2022, ble polititjenestepersonene spurt om i hvilken grad innføring av elektrosjokkvåpen ville påvirke behovet for generell bevæpning (Lagestad, upubliserte data). Resultatene fra denne studien viser tydelig at innføring av elektrosjokkvåpen påvirker behovet

for enhånds skytevåpen i liten grad. 72,4 % av respondentene oppgav her at innføring av elektrosjokkvåpen ikke ville påvirke behovet for enhånds skytevåpen, 22,7 % oppgav «noe mindre behov for enhånds skytevåpen», mens 3,6 % oppgav «betydelig mindre behov for enhånds skytevåpen». 2,6 % oppgav at innføring av elektrosjokkvåpen ville gi større eller betydelig større behov for enhånds skytevåpen.

Kristin Hellesø Knutsen fra Politidirektoratet opplyser i en epost (5. desember 2024) at det ikke gjort noen ny evaluering etter innføringen av elektrosjokkvåpen i det norske politiet, og at det kun foreligger en evalueringsrapport som ble utført i forbindelse med prøveprosjektet hvor flere politidistrikter var pilot og fikk prøve ut elektrosjokkvåpen blant sine mannskaper (Hansson, 2021). Hellesø Knutsen opplyser i samme epost at det jobbes med et mandat for en evaluering etter innføringen av elektrosjokkvåpen i det norske politiet som skal leveres sommeren 2026.

For å belyse politiets bruk av elektrosjokkvåpen, ble det innhentet informasjon fra Politidirektoratet omkring elektrosjokkvåpen som maktmiddel i oppdragsløsning i 2023 og 2024 (referanse: 24/283256 – 7). Politidistriktene rapporterte å ha benyttet elektrosjokkvåpen 105 ganger i 2023 og 206 ganger i 2024. Politidirektoratet skriver her at det har vært få tilfeller av skader som følge av bruken av elektrosjokkvåpen. Innrapporterte skader er utelukkende sekundærskader, for eksempel skader som skjer på grunn av fall eller lignede. Ingen av disse har vært alvorlige. Det har ikke per i dag forekommet primærskader, det vil si direkte skader som følge av tilført strøm til kroppen, som kardiorelaterte skader.

I 2023 ble det innrapportert to tilfeller hvor motpart er beskrevet som lettere skadet etter bruk av elektrosjokkvåpen. Begge tilfellene betegnes som sekundærskade som følge av fall etter eksponering. Ved det ene tilfellet fikk motpart mindre smerter i rygg, i det andre tilfellet et par kutt på overkroppen som følge av fallet. I 2024 har det blitt innrapportert 14 skader etter bruk av elektrosjokkvåpen, hvor motpart er beskrevet som lettere skadd i samtlige hendelser er. Politidirektoratet bekrefter her at en større evaluering av innføringen og bruken av elektrosjokkvåpen vil bli gjennomført og planlagt ferdigstilt juni 2026.

Erfaringer, risiko og tidsbruk ved "av og på bevæpning"

Både i høringsvarene (Regjeringen, 2023) og i Haugen (2024) sin masteroppgave kommer det frem mange erfaringer relatert til risiko og tidsbruk ved den stadige «av og på bevæpningen» som polititjenestepersoner har vært utsatt for i perioder med nasjonal midlertidig bevæpning, nasjonal oppdragsbevæpning og fremskutt lagring i kjøretøy. De fleste av disse refleksjonene fremhever hvordan de mange «av og på bevæpningene» som polititjenestepersoner blir utsatt for påvirker politiets arbeid negativt.

I sitt hørings svar (Regjeringen, 2023) peker Sør-Øst politidistrikt på at generell bevæpning er et tiltak som utgjør størst forskjell i situasjoner der man ikke rekker å bevæpne seg, sammenlignet med fremskutt lagring. De viser til at politiet i kritiske situasjoner har dårlig tid, og at bevæpning virker forstyrrende for forberedelser på vei inn i en kritisk situasjon. Forskjellen vil nødvendigvis avta jo lenger unna hendelsen en er, og selv med generell bevæpning kan man havne i situasjoner der en må bruke tid på å iføre seg tyngre verneutstyr. Her peker de på at i slike situasjoner kan vi som samfunn risikere at noen blir alvorlig skadet eller dør, der en ved generell bevæpning kunne ha avverget det.

Innlandet politidistrikt fremhever i sitt hørings svar (Regjeringen, 2023) at innbyggerne har en berettiget forventning om et handlekraftig og effektivt politi, som er i stand til å hindre tap av liv/alvorlig skade i slike situasjoner. Rask og effektiv politirespons vil redusere konsekvenser av alvorlige og pågående voldshendelser og lengre responstid kan/vil koste liv, og de går av den grunn inn for generell bevæpning. De peker videre på at dersom politiet skal kunne respondere raskt og adekvat i en akutt situasjon, forutsetter det at politiet ikke enkelt kan settes ut av spill. Mindretallets anførsler om at det "kun vil være en forskjell som måles i sekunder" mellom permanent bevæpning med våpen i belte og dagens ordning med fremskutt lagring med våpen innelåst i kjøretøy (Regjeringen, 2022, s. 212), er en overforenkling som ikke reflekterer den praktiske operative hverdagen hevder de. Innlandet politidistrikt fremhever at kunnskap og erfaring knyttet til tjenestepersoners fysiske og kognitive kapasitet i en akutt volds-/trusselsituasjon tilsier at kapasiteten ikke bør brukes til praktiske oppgaver som bevæpningshåndgrep, men til god situasjonsvurdering- og håndtering. I tillegg kommer situasjoner som oppstår når tjenestepersoner er avskåret fra våpen i kjøretøy, eller det ikke er tid til å låse ut våpen i situasjoner som eskalerer svært raskt. Innlandet politidistrikt fremhever at i tillegg til at fremskutt lagring i bil gir lengre responstid, er det også uheldig med veksling mellom til dels lange perioder med fast bevæpning begrunnet i trusselbildet, og tilbake til ubevæpnet politi. Det gir uforutsigbarhet for innbyggere så vel som tjenestepersoner skriver de.

Troms politidistrikt ved politimesteren i Troms peker i sitt hørings svar (Regjeringen, 2023) på at ett element som synes å være lite berørt i utvalgets rapport (Regjeringen, 2022), er hvordan man best skal legge til rette for at polititjenestepersoner har mentalt overskudd med seg inn i hendelseshåndteringen. Mentalt overskudd i krevende situasjoner er viktig for at tjenestepersoner skal kunne løse oppdraget på en trygg og sikker måte. I et komplekst trusselbilde hvor situasjonen kan endre seg raskt, kan vissheten om at man raskt har tilgang på

alle maktmidler bidra til et mentalt overskudd ved at man slipper å bruke kapasitet på å bevæpne seg.

Møre og Romsdal politidistrikt peker i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) på at det å bytte bevæpningsmodeller hyppig gjør at forventningene til et handlekraftig politi kan forringes og bli mindre forutsigbart. Dette kan skape usikkerhet både for politiet og innbyggerne. Møre og Romsdal politidistrikt er et distrikt med en geografi som gir oss utfordringer ved dagens bevæpningsmodell med fremskutt lagring.

Nordland politidistrikt peker i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) på at de er et langstrakt og desentralisert politidistrikt med utfordrende geografi. Dagens løsning med fremskutt lagring utfordrer derfor politiet i rurale strøk på en annen måte enn i sentrale strøk. Her vil det ofte være svært langt til nærmeste bistandsressurs. Patruljene beveger seg tidvis med andre transportmidler enn politiets egne kjøretøy, eksempelvis helikopter, båt og snøscooter. Det er tidvis også slik at man må bevege seg over lengre avstander til fots. Samlet tilsier dette etter vår vurdering at fremskutt lagring ikke alltid vil være tilstrekkelig til å avverge eller stanse en alvorlig hendelse.

Oslo politidistrikt skriver i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) at politiet ofte utfører ubevæpnet tjeneste hvor man ofte er ute av bil (trygghetsskapende fotpatrulje), og dermed er forhindret fra å bevæpne seg via fremskutt lagring i kjøretøy. De fremhever at politiet blir målt på responstiden når det gjelder alvorlige og tidskritiske oppdrag, og at tidsbruken på enkelte oppdrag er helt avgjørende for å kunne redde liv og hindre alvorlig skade, hvor sekundene teller. Like viktig som responstiden er imidlertid responskvaliteten, som beskriver hva med og hvordan politiet faktisk kan løse det konkrete oppdraget. Det gjelder både antall patruljer, IP-kategorisering, men ikke minst hvilke verktøy patruljene faktisk har tilgang til. Her vil umiddelbar tilgang til skytevåpen være helt avgjørende da de vi står overfor både har kapasitet og intensjon om å skade politi og tredjeperson skriver Oslo politidistrikt. Dette fungerer når det er gitt bevæpningsordre på konkrete oppdrag hevder de. Da vil bevæpningen være en del av utførelsen og politiet kan møte trusselen mye mer direkte enn om de er ubevæpnet.

Oslo politidistrikt peker på at tiden det tar å bevæpne seg vil variere, men det må påregnes at man må bruke to minutter før våpenet er klart til bruk. Mannskapets fokus på å bevæpne seg vil også gå ut over muligheten til mentale forberedelser, observasjon og fortløpende oppdragsdialog for å få en felles situasjonsforståelse. Det å bevæpne seg under utrykning i en hektisk meldingstjeneste kan også være stressutløsende. Oslo politidistrikt bemerker at det i hovedstaden ofte er veldig kort utrykningstid fra oppdrag blir meldt på samband til patrulje faktisk er på stedet. Her vil tidsfaktoren til tider være så kort at en snakker om sekunder. Bevæpningshåndteringen vil i seg selv kunne bidra til lavere responskvalitet og økt responstid, da patruljene faktisk må stanse kjøretøyet for å bevæpne seg før de kan kjøre frem og iverksette tiltak. Dette ble særlig aktualisert under Bislett-hendelsen som er nevnt i utvalgets rapport.

Det at man stadig går fra fremskutt lagring til midlertidig bevæpning er i seg selv et moment som kan svekke politiets oppdragsløsning skriver Oslo politidistrikt. Mannskapet blir

ikke vant til å forholde seg til en modell som skaper trygget i en ellers stresset situasjon. All erfaring tilsier at i skarpe situasjoner som krever bevæpning vil innlært mengdetrening og rutiner kunne ha avgjørende betydning hevder de. Dette vanskeliggjøres når det ikke er en modell å forholde seg til. De viser til at det i mai 2023 ble gitt bevæpningsordre for ulike planlagte oppdrag 15 av 31 dager i deres distrikt, noe som betyr at mannskapene stadig går fra bevæpning til forhåndslagring i løpet av en måned.

I etterkant av "22/7" ble det gjort et omfattende evalueringsarbeid knyttet til politiets operative innsats skriver Oslo politidistrikt. Ett sentralt punkt i arbeidet var handlingsplikten til politiet. Det er klare forventninger om at politiet skal handle når vi er på stedet uansett hendelse og trussel. Oslo politidistrikt skriver at de er av den oppfatning at handlingsplikten best vil bli ivaretatt ved generell bevæpning.

I sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) peker Politiets sikkerhetstjeneste på at rask og sikker tilgang på våpen kan i en uavklart situasjon være avgjørende for å redde liv, uskadeliggjøre gjerningspersoner og dermed begrense skader i så stor grad som mulig. Det er tillitsvekkende at politiet er i stand til å beskytte samfunnet mot de mest alvorlige truslene. At det ikke er generell bevæpning i politiet innebærer en risiko for at det kan skje tap av liv i løpet av den tiden politiet vil bruke på å bevæpne seg.

Oslo advokatembeter viser i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) til erfaringene fra Møre og Romsdal og Trøndelag politidistrikter, hvor det fremgår at dagens ordning er forbundet med stress og at bevæpning for et enkelt oppdrag innebærer at tid som kunne vært brukt til å etablere en situasjonsforståelse og å legge en taktisk plan, i stedet brukes til å foreta den fysiske bevæpningen. Oslo advokatembeter fremhever at nettopp ved væpnede oppdrag er det viktig å unngå en oppjaget stemning slik at oppdraget løses med minst mulig maktutøvelse og med minst mulig skade dersom skudd må avfyres. De peker på at i flere av uttalelsene fra politidistriktene (Regjeringen, 2022) har innsatspersonellet gitt uttrykk for at de har opplevd en økt trygghet ved å opptre bevæpnet. Den oppfatningen politipersonell har om bevæpningsspørsmålet, bør etter Oslo advokatembeter tillegges betydelig vekt skriver de.

Hovedverneombudet for politiet vektlegger i sitt standpunkt for generell bevæpning hensynet til den enkelte arbeidstakers kapasitet til å oppfatte situasjonen, vurdere alternativer, og handle adekvat når de står i en farlig situasjon. I sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) fremhever hovedverneombudet at det må settes søkelys på hvilke forhold som legger til rette for å kunne mestre stressende og vanskelige arbeidsoppgaver. Polititjenestepersoner er ofte i situasjoner hvor den enkelte kan oppleve livsfare og trusler mot seg selv. I slik arbeidssituasjoner må alle forhold som kan forenkle og frigjøre tjenestepersonenes kapasitet vurderes og gjennomføres. En generell bevæpning legger til rette for en større grad av relevant risikovurdering for organisering av arbeidet hevder hovedverneombudet for politiet.

I sin masterstudie av polititjenestepersoners opplevelse av generell bevæpning og fremskutt lagring i kjøretøy (Haugen, 2024) fremhever respondentene i studien risikoen når det gjelder tidsaspektet og sin egen kapasitet ved å ikke gå bevæpnet til enhver tid. Flere av respondentene påpeker at man bruker mye kapasitet når det kommer til prosessen med å bevæpne seg frem til stedet. Å lade et våpen vil være et stressmoment i seg selv, og noe som

spiser av kapasiteten til politibetjentene forteller de. Det blir nevnt at denne risikoen er en «kapasitetstyv», der selve risikoen oppstår for både politibetjenten og publikum ved at våpenet er nedlåst og viktig informasjon kan gå tapt i prosessen med å bevæpne seg.

Respondentene i Haugen (2024) sin studie peker på at samtidig som prosessen med å bevæpne seg foregår, skal man sammen med makker og laget forberede seg på hva man kan møte på vei til et oppdrag. Tidsaspektet vurderes også som en risiko, der tidspresset kan medføre tap av liv. Flere respondenter beskriver at det å bevæpne seg nødvendigvis ikke tar så lang tid, men at det kan være mer utfordrende når man sitter i en bil under utrykning. En respondent beskriver at politibetjenter stoler mye på at nøkkelen til våpenskrinet skal passe i nøkkelhullet, men at de flere ganger kan oppleve at låsen på låseskrinet er løst og ustabil, noe som hindrer nøkkelen å gå helt inn, og dermed gjør det vanskelig å låse opp skrinet. Det kan gå tid fra et væpnet oppdrag til neste, både dager eller uker, og hvis man ikke gjør dette så ofte så vil det være noe som skaper stress. I denne sammenheng forklarer en respondent at et høyere stressnivå har vist seg å øke sannsynligheten for å gjøre feil. Stress kan forsinke prosessen med å bevæpne seg, dersom det innebærer at man gjør feil, og må gjenta prosessen, som igjen medfører et høyere tidspres og risikoen for tap av liv.

I studien til Haugen (2024) pekes det også på at liv kan gå tapt før en rekker å bevæpne seg. Respondentene peker på at fremskutt lagring medfører at det blir flere våpenhåndtering i det offentlige rom, og at det dermed kan forekomme flere vådeskudd. Ved at man ikke har et trygt sted hvor ladeprosess og tømmeprosess foregår, utgjør dette en risiko for faren knyttet til selve våpenbehandlingen. I likhet med risikoen for uheldig våpenbehandling viser flere respondenter til at rutineendring i seg selv også kan utgjøre en form for risiko, da det varierer om det er midlertidig bevæpning eller ikke når man kommer på jobb. Dette fører til en uforutsigbarhet, som gjør at politibetjentene gjør ting forskjellig hver gang. Konsekvensen av dette kan være at man i en akutt situasjon gjør ting feil, som reduserer sikkerheten og øker risikoen for ulykker. En respondent fremhever at for å huske ting i stressende situasjoner, må man gjøre det likt hver eneste gang, og gjøre det over tid. Det pekes på at en slik uforutsigbarhet [skifte mellom perioder med generell bevæpning og fremskutt lagring], gjør at politibetjentene kan bli usikre på sine egne rutiner rundt våpenhåndtering, noe som kan redusere deres reaksjonstid og effektivitet i akutte situasjoner. I slike kritiske øyeblikk kan denne usikkerheten føre til alvorlige feil eller forsinkelser hevdes det. Informantene har derimot en annen vinkling på risikoer når det kommer til dagens bevæpningsmodell med fremskutt lagring, som de hevder kan være for tidkrevende i enkelte situasjoner

For å belyse perioder med og uten bevæpning i perioden fra Maktmiddelutvalget leverte sin rapport (Regjeringen, 2022) og frem til i midten av desember 2024, ble det innhentet informasjon fra Politidirektoratet om nasjonal midlertidig bevæpning, nasjonal oppdragsbevæpning, samt politiets benyttelse av skytevåpen som maktmiddel i oppdragsløsning (referanse: 24/283256 – 4). Dette belyses under:

Perioder med nasjonal midlertidig bevæpning (våpeninstruksen § 3-2 (3)) fra november 2022

Varighet	Omfang	Begrunnelse
20.7.2022 – 13.3.2023	Alle politidistrikter (etter "oppdragsbevæpning" i tre uker – deretter avsluttet)	Skjerpet trusselbilde
8.11.2024 – 15.11.2024	Alle politidistrikt	Høy terrortrussel

Perioder med nasjonal oppdragsbevæpning (våpeninstruksen § 3-2 (1) b)) fra november 2022

Varighet	Omfang	Begrunnelse
9.4.2023 – 11.4.2023	Alle politidistrikt	Alvorlig hendelse i Steinkjer
17.5.2023 – 18.5.2023	Alle politidistrikt	Nasjonaldagen
31.12.2023 – 2.1.2024	Alle politidistrikt	Ny TV fra PST. Kirker aktualisert som terrormål.
27.3.2024 – 2.4.2024	Alle politidistrikt	Ny TV fra PST. Påsken
6.4.2024 – 13.4.2024	Alle politidistrikt	Eid Al - Fitr
30.4.2024 – 2.5.2024	Alle politidistrikt	1 mai.
8.5.2024 – 10.5.2024	Alle politidistrikt	9 mai (Kristi Himmelfart)
16.5.2024 – 21.5.2024	Alle politidistrikt	Nasjonaldag og pinse
15.6.2024 – 21.6. 2024	Alle politidistrikt	ID ul-adha
08.10.2024 – 8.11.2024	Alle politidistrikt	Økt terrortrussel (HØY)
20.12.24 – 2.1.25	Alle politidistrikt	Jul og nyttår 2024

Antall oppdrag politiet truet med bruk av skytevåpen i oppdragsløsningen

1.1 – 31.12.2022: 113

1.1 – 31.12.2023: 128

1.1.2024 - tom november: 133

Kilde: Mottatte innrapporteringer fra distrikt/særorgan etter våpeninstruksen § 5-3

Antall oppdrag der politiet brukte skytevåpen i oppdragsløsningen og konsekvens av rettet skudd

Totalt antall oppdrag der politiet brukte skytevåpen:

2022: 10

2023: 15

1.1.2024 - tom november: 7

Kun varselskudd:

1.1. – 31.12.2022: 4

1.1. – 31.12.2023: 7

1.1.2024 - tom november: 5

Rettet skudd:

1.1. – 31.12.2022: 6

1.1. – 31.12.2023: 7

1.1.2024 - tom november: 1

Varsel og etterfølgende rettet skudd i samme oppdrag:

1.1. – 31.12.2022: Ingen

1.1. – 31.12.2023: 1 (rettet skudd uten treff)

1.1.2024 –tom november: 1 (rettet skudd uten treff)

Død eller personskade som følge av politiets bruk av skytevåpen i oppdragene i 2022, 2023 og 2024 tom november, jf. ovenfor:

2022: Én person døde ved ett av de 10 oppdragene politiet brukte skytevåpen. I alt fire personer ble skadet ved fire av oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person per oppdrag).

2023: Én person døde ved ett av de 15 oppdragene politiet brukte skytevåpen. I alt fire personer ble skadet ved fire av oppdragene politiet brukte skytevåpen (én person per oppdrag).

1.1.2024 – tom november: Én person ble skadet ved ett av de 7 oppdragene politiet brukte skytevåpen1.

Kilde: Mottatte innrapporteringer fra distrikt/særorgan etter våpeninstruksen § 5-3

Politiets bruk av skytevåpen i perioder med nasjonal midlertidig bevæpning i 2022, 2023 og 2024:

I 2022 var det nasjonal midlertidig bevæpning med pistol fra 20.juli 2022 (bevæpningen ble avviklet 13.mars 2023). Denne perioden var videreføring av nasjonal oppdragsbevæpning fra 25.juni. Av de 10 oppdragene i 2022 der politiet brukte skytevåpen var 8 av disse oppdragene i perioden 25.juni – 31.12.2022. Av disse åtte oppdragene var det to oppdrag der det kun ble avfyrt varselskudd. I fem oppdrag ble det avfyrt rettet skudd mot person, og i ett oppdrag rettet skudd mot kjøretøy.

I 2023 var det nasjonal midlertidig bevæpning fra 1.januar til 13.mars (dette som fortsettelse av bevæpningen i 2022, jf ovenfor). Av de 15 oppdragene i 2023 der politiet brukte skytevåpen, var 3 av oppdragene i perioden med midlertidig generell bevæpning i den daglige tjenesten. Av disse 3 oppdragene ble det avfyrt varselskudd i to oppdrag og i ett oppdrag rettet skudd med personskade.

I 2024 var det nasjonal midlertidig bevæpning fra 8.november til 15.november. Denne perioden var videreføring av nasjonal oppdragsbevæpning fra 8.oktober4.

Endringer og utviklingen i trussel- og kriminalitetsbildet siden Maktmiddelutvalget la frem sin utredning.

Både politiets trusselvurderinger (Kripos, 2023, 2024), straffesaksbehandlingen i politiet (POD, 2024a, 2024b), og høringssvar fra flere politidistrikt og andre organisasjoner (Regjeringen, 2023) tyder på et fortsatt høyt trusselnivå etter at Maktmiddelutvalget ferdigstilte sin rapport høsten 2022 (Regjeringen, 2022). Ut fra straffesaksbehandlingen i politiet 2023 (POD, 2024a, s.7) kan en argumentere for et økt trusselnivå, da trusselen fra organiserte kriminelle nettverk er betydelig og økende.

Politiets trusselvurdering fra 2023 (Kripos, 2023) fremhever at skyteepisoder i det offentlig rom utgjør også en trussel mot tredjepersoner. Mellom høsten 2021 og høsten 2022 ble 33 personer drept av 26 gjerningspersoner. Seks av ofrene er drept med skytevåpen. Dette er innenfor normal variasjon sammenliknet med de fem siste årene. Antallet personer registrert som fornærmet i en drapsforsøks sak i samme periode er imidlertid betydelig høyere, sammenliknet med tidligere rapporteringer. Dette skyldes primært hendelsen i Kongsberg 13. oktober 2021 og skytingen utenfor London Pub i Oslo 25. juni 2022. I tillegg har det vært flere skyteepisoder i Oslo det siste året. Flere tilfeller skjedde i det offentlig rom, med mulighet for at tredjepersoner kunne bli rammet. De fleste hendelsene var knyttet til ulike kriminelle miljøer. Flere av skyteepisodene hadde ingen sammenheng med hverandre, men fremstod tilfeldig i samme tidsperiode. De siste årene har det skjedd flere alvorlige voldshendelser der det har blitt stilt spørsmål om alvorlig psykisk lidelse hos gjerningspersonen, inkludert de ovennevnte hendelsene i Kongsberg og Oslo. Politidistriktene rapporterer om vold begått av personer med alvorlige psykiske lidelser som en vedvarende og alvorlig kriminalitetstrussel (Kripos, 2023).

Politiets trusselvurdering fra 2024 (Kripos, 2024) fremhever at den skiller seg fra tidligere utgivelser, ved at den i all hovedsak setter søkelys på trusler mot samfunnet som helhet. En av grunnene til dette er politiets bekymring for at organiserte kriminelle nettverk som er etablert i Europa, skal etablere seg i Norge på en slik måte at det kan true sentrale samfunnsinstitusjoner. En annen grunn er den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa heter det i rapporten. I en tid hvor skillene mellom samfunnssikkerhet og statssikkerhet viskes ut, har politiet et ansvar for å kommunisere til politiske myndigheter og andre sentrale samfunnsaktører hvilke trusler vi kjenner til som truer eller kan true våre felles samfunnsverdier. Politiets trusselvurdering fra 2024 (Kripos, 2024) peker på at antall registrerte straffesaker kan gi en indikasjon på kriminalitetsbildet i Norge. Den nedadgående trenden i antall registrerte saker siden 2016, ser ut til å ha snudd de siste to årene. Antallet saker i 2023 er likevel lavere enn i 2016. Norge har få drap sammenliknet med flere andre land, og antallet drap har de siste ti årene holdt seg relativt stabilt. I rapporten fremheves det at i 2023 var antallet drap imidlertid det høyeste siden 2013, med 38 ofre.¹ 17 av ofrene ble drept av en nåværende eller tidligere partner eller kjæreste. Totalt sett utgjør dette 45 prosent av alle ofrene i 2023, noe som er det nest høyeste i siste tiårsperiode. Ingen av drapene i 2023 ser ut til å være drevet frem av konfliktlinjer i kriminelle nettverk.

I rapporten straffesaksbehandlingen i politiet 2023 (POD, 2024a, s.7) fremheves det i sammendraget at «I politiets trusselvurdering (PTV) vurderes trusselen fra organiserte kriminelle nettverk som betydelig og økende, blant annet på grunn av økt profesjonalisering, grensekryssende samarbeid og stadig mer komplekse forretningsmodeller.». I rapporten skrives det at det i løpet av 2023 ble det anmeldt 328 800 lovbrudd. Dette er 7,7 prosent flere anmeldelser enn året før, og en økning på nesten 10 prosent sammenlignet med gjennomsnittet for perioden 2019–2022. Det er en kraftig økning i ransanmeldelser i 2023. De 1 400 registrerte ranene i løpet av året er hele 66 prosent flere enn gjennomsnittet for perioden 2019–2022. Drøyt fire av ti anmeldte ran er oppgitt å ha skjedd innenfor Oslo politidistrikt. Nærmere 34 100 voldslovbrudd ble anmeldt i 2023. Dette er 5 prosent flere enn året før, og det er registrert flere anmeldelser innenfor de fleste typer vold.

I rapporten Straffesaksbehandlingen i politiet pr. andre tertial 2024 (POD, 2024b, s.4) fremheves det i sammendrag og vurderinger at «det har i den senere tid vært en klar tendens til økt kriminalitet innen flere lovbruddskategorier. Denne tendensen videreføres, og det er ved utgangen av andre tertial anmeldt nærmere 226 000 lovbrudd. Dette er ca. 10 200 eller nær 5 prosent flere anmeldelser enn i samme periode i fjor.» Videre fremheves det at «Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk representerer alvorlig og samfunnstruende kriminalitet. Trusselen fra organisert kriminalitet har aldri vært høyere i Europa, og utviklingen tyder på at etablerte internasjonale kriminelle nettverk har fått fotfeste også i Norge...[...]. Organisert kriminalitet og kriminelle nettverk representerer alvorlig og samfunnstruende virksomhet. Trusselen fra organiserte kriminelle nettverk har aldri vært høyere i Europa, og utviklingen tyder på at internasjonale kriminelle nettverk også har fått fotfeste i Norge.»

I sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) peker Sør-Øst politidistrikt at endringer i trusselbildet er et sentralt argument som kan begrunne innføring av generell bevæpning, og videre at det er vanskelig å argumentere mot at trusselsituasjonen er mer tilspisset nå enn for noen år siden.

Møre og Romsdal politidistrikt peker i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) på at dagens bevæpningsmodell oftere vurderes som ikke tilstrekkelig for å imøtekomme det trusselbildet som samfunnet i dag ser.

Oslo politidistrikt peker i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) på viktigheten av generell bevæpning, og begrunner dette blant annet med trusselbildet - et trusselbilde som stadig er i endring. Oslo politidistrikt peker på at de vil stå i et krevende trusselbilde hvor trusselnivå MODERAT beskrives som den "nye normalen." Oslo politidistrikt viser til at de i det daglige må håndtere gjengmiljøer og kriminelle nettverk, hvor all etterretning tilsier at disse har god tilgang på skyte- og stikkvåpen.

Troms politidistrikt konkluderer i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) med at i et stadig omskiftende, komplekst og forhøyet trusselbildet er permanent bevæpning av norsk politi den beste løsningen. De peker videre på at etter at Maktmiddelutvalget la frem sin innstilling har trusselvurderinger fra Politiet og PST både underbygget og til dels forsterket inntrykket av at et forhøyet trusselnivå må være å anse som den nye normalen.

Norges politilederlag viser i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) spesielt til en mer usikker internasjonal sikkerhetssituasjon og et økt trusselbilde. Politiets trusselvurdering for 2023 fremholder flere alvorlige kriminalitetstrusler. Det fremhever at det mest fremtredende for spørsmålet om generell bevæpning, er en økende trussel fra kriminelle nettverk i Europa, økt konfliktbilde innen gjengkriminalitet, og en vedvarende alvorlig trussel som følge av psykisk uhelse i samfunnet.

Oslo statsadvokatembeter fremhever i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) at både terrørsituasjonen slik den har utviklet seg de senere år, og de mange farefulle oppdragene som politiet er pliktige til å utføre i den ordinære tjenesten, tilsier generell bevæpning av politiet.

Hvordan den generelle og tidsavgrensede midlertidige bevæpningen påvirker publikum

Når det gjelder hvordan den generelle og tidsavgrensede midlertidige bevæpningen påvirker publikum, er det naturlig å se nærmere på hvordan publikums tillit og trygghet til politiet har endret seg i perioder med bevæpning. Den siste rapporten som tok for seg publikums tillit til politiet, var Politiets innbyggerundersøkelse fra 2023 (POD, 2023), som samlet inn data i oktober og november 2023. Tallene fra denne og tidligere innbyggerundersøkelser viser at tilliten til politiet har holdt seg relativt stabil dersom en sammenligner med tidligere år, og på samme nivå i 2023 som i 2022. I lys av at politiet har hatt sammenhengende nasjonal midlertidig bevæpning i neste åtte måneder frem til midten av mars 2023, tyder dette på at generelle og tidsavgrensede midlertidig bevæpning ikke påvirker publikums tillit til politiet negativt. Tilliten til politiet er faktisk størst i Oslo politidistrikt, hvor 77 prosent har svært eller ganske høy tillit til politiet. Dette er en økning på to prosentpoeng siden 2022. Som vi har sett gjennom høringssvarene (Regjeringen, 2023) viser Oslo politidistrikt til at de som hovedstadspoliti har mange bevæpnede oppdrag.

Politiets innbyggerundersøkelse fra 2023 (POD, 2023) viser at generelt sett er publikums tillit til politiet høy, men det er noen variasjoner avhengig av region og demografiske faktorer. For eksempel har tilliten i større byer som Oslo og Bergen vært noe lavere sammenlignet med mindre byer og landlige områder. Dette mønsteret har vært konsistent over flere år.

Flere politidistrikter rapporterer i sine høringssvar at de ikke opplever at det å være bevæpnet fører til mindre trygghet og tillit blant publikum. I sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) viser Innlandet politidistrikt til at de erfaringene de har gjort seg i lange perioder med midlertidig bevæpning, taler for at anførsler rundt svekket tillit, dårligere oppdragsløsning og øvrige negative konsekvenser ikke har slått til. Innlandet politidistrikt fremhever at i tillegg til at fremskutt lagring i bil gir lengre responstid, er det også uheldig med veksling mellom til dels lange perioder med fast bevæpning begrunnet i trusselbildet, og tilbake til ubevæpnet politi. Det gir uforutsigbarhet for innbyggere så vel som tjenestepersoner.

Møre og Romsdal politidistrikt fremhever i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) at argumentet som beskriver at politiet mister sitt sivile preg dersom en ender på permanent bevæpning står i strid med de opplevelsene som politidistriktet har hatt i forbindelse med de midlertidige bevæpningene som har vært. Politidistriktet har ikke registrert noen negative reaksjoner ved et bevæpnet politi i disse periodene.

Nordland politidistrikt påpeker i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) at politiet er helt avhengig av befolkningens tillitt. Dersom man skal innføre generell bevæpning av norsk politi bør man derfor sikre at også befolkningen har en god forståelse for årsaken til en slik innføring. I den forbindelse peker de på at det er relevant å få mer kunnskap om hvordan generell bevæpning påvirker befolkningens trygghet og tillitt, særlig sett opp mot at politiet som utgangspunkt skal ha et sivilt preg. Nordland politidistrikt mener i den forbindelse at

rapportens (Regjeringen, 2022) anbefaling om forskning på politiets maktmiddelbruk er sentral.

Øst politidistrikt viser i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) til at de relativt hyppig har hatt bevæpnede oppdrag (over 1000 per år), har stått i flere perioder med midlertidig bevæpning, og har hatt punktbevæpning på Gardermoen siden 1. juli 2018. Til tross for dette har de har ikke registrert tilbakemeldinger på at dette har påvirket publikums holdning til å ta kontakt med oss. De poengterer imidlertid at det heller ikke er innhentet systematiske data på dette.

Troms politidistrikt skriver i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) at «utvalgets mindretall har pekt på at dersom politiet går med våpen på hofta vil politiet miste sitt sivile preg. Politimesteren i Troms er av den oppfatning av at det sivile preget best ivaretas gjennom måten politiet tilnærmer seg og løser oppdraget på enn hvordan politiet er utstyrt.»

Oslo politidistrikt peker på at på bakgrunn av erfaringene med midlertidig bevæpning legges det til grunn at generell bevæpning ikke vil rokke ved prinsippet om at politiet skal ha et sivilt preg, og at det ikke vil gå utover politiets kommunikasjon og samarbeid med befolkningen.

Politiforbundet fremhever i sitt høringssvar (Regjeringen, 2023) at fraværet av negative erfaringer knyttet til langvarige perioder med generell bevæpning, er et argument for generell bevæpning.

Politiets sikkerhetstjeneste peker på at rask og sikker tilgang på våpen kan være avgjørende for å redde liv i en uavklart situasjon. Dette kan uskadeliggjøre gjerningspersoner og dermed være skadebegrensende i så stor grad som mulig. De fremhever her at det er tillitsvekkende at politiet er i stand til å beskytte samfunnet mot de mest alvorlige truslene.

I Maktmiddelutvalgets rapport (Regjeringen, 2022) ble det konkludert med en sterk anbefaling om at Justis- og beredskapsdepartementet og/eller Politidirektoratet bør sørge for at det forskes på politiets maktmiddelbruk og hvordan bevæpning påvirker befolkningens tillit til politiet og hvordan «våpeneffekten» får utslag i norsk kontekst. I så måte er det problematisk at det ikke er publisert forskning på dette feltet, bortsett fra tre norske masterstudier (Braaten, 2022; Haugen, 2024; Yaldizli, 2022). Som eksternt medlem i Politihøgskolen sitt FOU-utvalg registrerer jeg at de temaene Maktmiddelutvalget pekte på som viktige i fremtidig forskning, i veldig liten grad forskes på av Politihøgskolens ansatte. I sitt høringssvar etter Maktmiddelutvalgets rapport (Regjeringen, 2023) peker Norsk politilederslag på at innføring av generell bevæpning i norsk politi må baseres på et solid og helhetlig kunnskapsgrunnlag, hvor planlagt evaluering etter innføring av elektrosjokkvåpen i 2024, sammenholdt med andre empiriske undersøkelser, vil styrke et slikt grunnlag. Denne evalueringen er imidlertid ikke gjort ennå, men er som nevnt planlagt i 2026.

I sitt høringssvar peker også Politihøgskolen på at det må legges ytterligere forskningsbasert kunnskap til grunn i bevæpningsspørsmålet. Her viser de til sitt eget prosjekt (hvorfor skyter ikke politiet oftere?), som skulle presentere foreløpige data i løpet av høsten

2023. Politihøgskolen opplyser derimot i en epost (26.november 2024) at dette prosjektet er vesentlig forsinket, og at de ikke har resultater de kan dele foreløpig.

I rapporten *Politi og bevæpning — Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet* (NOU, 2017), er en masteroppgave i kriminologi sentral i tillitsspørsmålet (Helstad & Ingjer, 2016). Rapporten peker på at funnene i Helstad og Ingjer (2016) viser «at publikum generelt opplevde den midlertidige bevæpningen som uvant og skremmende. Flertallet av informantene hadde følt seg trygge og beskyttet tidligere og dette endret seg under den midlertidige bevæpningen» (NOU, 2017, s.162). I rapporten er denne studien sentral for å hevde at bevæpning av politiet vil svekke publikums tillit til politiet. Både innbyggerundersøkelse med målingene av publikums tillit til politiet (POD, 2023), politiets egne erfaringer omkring publikums tillit når de er bevæpnet (Regjeringen, 2023), og min egen undersøkelse omkring publikums trygghetsfølelse og tillit til politiet i ulike situasjoner hvor politiet hadde ulik bevæpning (Regjeringen, 2022), tyder imidlertid på at publikums tillit til politiet ikke påvirkes i negativ grad om politiet bærer pistol i hylster på hofta. En forklaring på denne forskjellen kan være at publikums opplevelse av generell bevæpning har endret seg fra 2016, noe som også er trolig i lys av samfunnsutviklingen. Folk flest opplever nok at trusselbildet er forverret de siste årene. Publikum har nok også blitt mer vant til at politiet har vært bevæpnet, da politiet har vært bevæpnet med pistol på hofta i mange perioder, og publikum (og politiet selv) har erfart at dette ikke har påvirket trygghet og tillit negativt.

En kan imidlertid ut fra forskningsmetodiske tilnærminger stille spørsmålsteget ved om det var en riktig konklusjon at publikum generelt ville oppleve politiets bevæpning som uvant, skremmende og mer utrygt tilbake i 2016. Min egen undersøkelse omkring publikums trygghetsfølelse og tillit til politiet ble gjennomført som spørreundersøkelse blant 318 personer rekruttert fra et universitet og på Facebook til fire politistudenter og meg selv, og ble sterkt kritisert i etterkant for å ikke være representative på grunn av at det ikke var et tilfeldig utvalg. Her var det tenkt å trekke tilfeldig ut en videregående skole, en arbeidsplass og en pensjonistforening i hver av de fem kommunene vi kom fra for å spredning i alder, men det var ikke tid eller ressurser til rådighet for en slik tilnærming.⁵ Datamaterialet viste imidlertid at respondentene her var delt når det gjaldt om politiet burde være bevæpnet eller ikke – noe andre studier med representative utvalg også har påvist, og av den grunn er det mye som tyder på at mine respondenter er representative når det gjaldt bevæpningsspørsmål. Vi fem, som andre voksne i Norge som er på Facebook, har Facebook venner i alle aldre, over hele landet, med ulikt kjønn, inntekt, utdanning og sosial klasse - noe som også gjenspeiles i svarene. Imidlertid var det en overvekt av kvinner som besvarte studien, men andre studier har vist at kvinner er mer kritiske til bevæpning enn menn er.

Helstad og Ingjer (2016) rekrutterte blant annet gjennom venner av bekjente og gjennom en minoritetsorganisasjon, og gjennomførte tre fokusgruppeintervjuer med 5 deltakere sammen i hver av de tre gruppene; studenter, unge menn med minoritetsbakgrunn, og pensjonister. Helstad og Ingjer trakk videre inn åtte publikumsgrupper til i en videreutvikling av denne studien (Helstad & Ingjer, 2017), blant annet natteravner og

⁵ Her skulle jeg helst hatt tilgang til alle navn i den norske befolkningen, og trukket et tilfeldig utvalg på 1000 personer for å besvare undersøkelsen

psykiatripersonell, tidligere innsatte, tidligere rusmisbrukere (og pårørende), samt norsksomalere. Jeg kan forstå at en kan stille spørsmålstegn ved representativiteten i min studie ved at det ikke var et tilfeldig utvalg, men utvalget til Helstad og Ingjer (2016, 2017) som var sentrale i «tillitsspørsmålet» i Bevæpningsutvalget (NOU, 2017) var definitivt ikke tilfeldig. Helstad og Ingjer (2017) sin studie inkluderer bare i overkant av 50 personer fra bestemte publikumsgrupper, og en kan stille spørsmålstegn ved hvor egnet fokusgruppeintervju med fem personer i hver gruppe er for å få frem hva enkeltpersoner egentlig mener når hele gruppen intervjues samlet. I en slik setting påvirkes en av hva de andre i gruppen mener, noe som virker inn på reliabiliteten (påliteligheten) i studien (en deltaker med minoritetsbakgrunn endret holdning fra å være positiv til bevæpning til å bli negativ til spørsmålet). Det er lett for at en uttrykker det som er flertallets mening i en slik intervjusetting med flere til stede, særlig i sensitive tema.

En kan også stille spørsmålstegn ved validiteten i disse studiene (om en måler tillit og trygghet relatert til bevæpning i forhold til uten), da Helstad og Ingjer (2016, 2017) stiller spørsmål omkring effekten bevæpning av politiet har, og dermed baserer sine data på hvordan publikum reflekterer omkring å møte bevæpnet politi, uten å behøve å ha gjort dette. En kan også se for seg at mange av disse publikumsgruppene i utgangspunktet opplever møter med politiet som negative, og at de også ville opplevd møter med et ubevæpnet politi som negativt. I så måte ville det være en bedre tilnærming å skulle vurdere dette ut fra møter med politiet i ulike settinger, hvor en både må ta stilling til politi bevæpnet med de faktiske uniformeringene med pistol i hylster på hofta (Figur 2) og politi uten pistol i hylster på hofta (Figur 3), og så vurdere hvordan disse to ulike uniformeringene påvirker opplevelsen av trygghet og tillit - slik min studie presentert i Maktmiddelutvalgets rapport gjør (Regjeringen, 2022).⁶ Bakgrunnen for denne studien var at jeg var kritisk til de metodiske fremgangsmåtene i både Helstad og Ingjer (2016, 2017) sine studier og Blaskovits et al. (2022) sin studie. Jeg ønsket også å belyse om det virkelig var slik at å møte politiet med pistol i hylster på hofta skulle påvirke publikums trygghet og tillit til politiet i en slik negativ grad (sammenlignet med å møte ubevæpnet politi) som Helstad og Ingjer (2016, 2017) finner, og som forrige utvalg la til grunn (NOU, 2017). Min studie viste at publikums opplevelse av tillit og trygghet ikke var særlig ulik i møte med ubevæpnet og bevæpnet politi.

⁶ Her hadde det vært bedre om ikke polititjenestepersonenes ansikt ikke var sladdet, men etter at bildene var tatt viste det seg at polititjenestepersonene på bildet ikke ønsket å bli gjenkjent, med tanke på å kunne jobbe som sivilt politi.

Figur 2: politi bevæpnet med pistol i hylster på hofta

Figur 3: politi uten pistol i hylster på hofta

Avsluttende refleksjoner

Som vi ser av høringsinnspillene (Regjeringen, 2023), er de aller fleste politidistriktene for generell bevæpning i politiet. Dette samsvarer med andre undersøkelser som viser at polititjenestepersoner har snudd fra å være negative til å bli positive til generell bevæpning. I min spørreundersøkelse «politibetjenters erfaringer med maktmiddel» som ble gjennomført sommeren 2022, svarte 82,4 % at de var for generell bevæpning med enhåndsvåpen (pistol i hylster på hofta), 8,1 % var mot, mens 9,5 % ikke hadde tatt stilling til dette (Lagestad, upubliserte data).

Gjennom mange og fyldige høringsinnspill fra politidistriktene og andre organisasjoner som er positive til generell bevæpning, kommer det også frem ny kunnskap og erfaringer når det gjelder problematiske sider ved å veksle mellom generell bevæpning og fremskutt lagring, hvor denne stadige endringen i våpentilgangen fører til stress og mindre mentalt overskudd inn i kritiske situasjoner. Mentalt overskudd i krevende situasjoner er viktig for at tjenestepersoner skal kunne løse oppdraget på en trygg og sikker måte, og generell bevæpning legger best til rette for dette. Politidistriktene argumenterer for generell bevæpning ved at de har dårlig tid i kritiske situasjoner, og at bevæpning virker forstyrrende for forberedelser på vei inn i en kritisk situasjon, og er også stressutløsende. Det fremheves at rask og effektiv politirespons vil redusere konsekvenser av alvorlige og pågående voldshendelser, og at publikum forventer et handlekraftig politi. I tillegg kommer situasjoner som oppstår når tjenestepersoner er avskåret fra våpen i kjøretøy (er på fotpatrolje eller i andre transportmidler uten låsbart våpenskap), eller det ikke er tid til å låse ut våpen i situasjoner som eskalerer svært raskt. Sett utenfra synes også disse stadige vurderingene og endringene som gjøres å være ressurskrevende både for politidistriktene, politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet.

Både politiets trusselvurderinger (Kripos, 2023, 2024), straffesaksbehandlingen i politiet (POD, 2024a, 2024b), og hørings svar fra flere politidistrikt og andre organisasjoner (Regjeringen, 2023) tyder på et fortsatt høyt trusselnivå etter at Maktmiddelutvalget ferdigstilte sin rapport høsten 2022 (Regjeringen, 2022). Ut fra straffesaksbehandlingen i politiet 2023 (POD, 2024a, s.7) kan en argumentere for et økt trusselnivå, da trusselen fra organiserte kriminelle nettverk er betydelig og økende. Dette er et viktig argument for bevæpning. Hovedverneombudet for politiet skriver i sitt hørings svar at til tross for trusselvurderinger, vurderinger av kriminalitetsbilde, omfang av psykiatri med mere, vil det alltid kunne oppstå uforutsette situasjoner med svært høy risiko. I skrivende stund er en polititjenesteperson blitt skutt og drept på Klepp i polititjeneste. Denne hendelsen er så langt vi kjenner til ikke relatert til verken terror, forhøyet trusselnivå, eller organisert kriminalitet, men et tragisk eksempel på den trusselen polititjenestepersoner kan bli utsatt for i sitt arbeid.

Det er få høringsinnspill (Regjeringen, 2023) som er imot generell bevæpning av politiet, og de som er det (som Advokatforeningen og politiets utlendingsenhet) begrunner dette kort med at det ikke har skjedd noen endring av betydning i kunnskapsgrunnlaget siden Bevæpningsutvalget gikk imot generell bevæpning (NOU, 2017). Dette er slik jeg ser det noe

problematisk på to måter. For det første tar dette standpunktet utgangspunkt i at det var en riktig avgjørelse i 2017, noe som strengt tatt ikke behøver å være tilfelle. For det andre er kunnskapsgrunnlaget betydelig større nå nesten åtte år etter at Bevæpningsutvalget leverte sin rapport.

Fra et vitenskapelig ståsted er eksperimenter en gullstandard for å skulle belyse effekten politiets bevæpning har (Thomas et al., 2011). I forskning er det ofte vanskelig å sikre at eksperimenter både er pålitelig (høy reliabilitet) og har overføringsverdi til praksis (høy validitet). Når det gjelder politiets bevæpning er situasjonen slik at politiet i flere og til dels lange perioder faktisk har vært bevæpnet, og fra et vitenskapelig perspektiv kan en hevde at en dermed har «eksperimentert» med generell bevæpning – med de samme prosedyrene for våpenhåndtering som det vil være med permanent generell bevæpning. Kunnskapsgrunnlaget tyder på at det ikke er negative konsekvenser av en slik innføring, og at når det gjelder å være bevæpnet, har politiet «vist seg tilliten verdig».

Politiforbundet konkluderer i sitt hørings svar (Regjeringen, 2023) med at dersom en tar utgangspunkt i risikosituasjon slik den er beskrevet og vektlegger hva som har begrunnet endringene i tjenestepersonens syn på bevæpningsspørsmålet og fraværet av negative erfaringer knyttet til tildels langvarige perioder med generell bevæpning, kan det etter deres syn bare være et rent prinsipielt og ikke et faktabasert standpunkt, som kan lede til at det nå ikke treffes en beslutning om at norsk politi skal være generelt bevæpnet i operativ tjeneste. Min gjennomgang av kunnskapsgrunnlaget støtter en slik konklusjon, og jeg tenker at dette delvis er relatert til frykten for at permanent bevæpning endrer politiets sivile preg og tillit og trygghet blant publikum.

Etter å ha gått gjennom kunnskapsgrunnlaget i forbindelse med maktmiddelutvalgets rapport (Regjeringen, 2023) og denne rapporten, synes tanken om at politiet ikke har et sivilt preg og at en skaper mindre tillit og trygghet til publikum ved å være bevæpnet å ligge til grunn for at enkelte er negative eller usikre til generell bevæpning. Politiet har som vi har sett vært bevæpnet i lange perioder de siste årene, uten at dette synes å ha påvirket tilliten. Tallene fra den siste og tidligere innbyggerundersøkelser viser at tilliten til politiet har holdt seg relativt stabil dersom en sammenligner med tidligere år, og på samme nivå i 2023 som i 2022. I lys av at politiet har hatt sammenhengende nasjonal midlertidig bevæpning i neste åtte måneder frem til midten av mars 2023, tyder dette på at generelle og tidsavgrensede midlertidig bevæpning ikke påvirker publikums tillit til politiet negativt. Tilliten til politiet er faktisk størst i Oslo politidistrikt, hvor 77 prosent har svært eller ganske høy tillit til politiet. Dette er en økning på to prosentpoeng siden 2022. Som vi har sett gjennom hørings svarene (Regjeringen, 2023) viser Oslo politidistrikt til at de som hovedstadspoliti har mange bevæpnede oppdrag.

Troms politidistrikt skriver at utvalgets mindretall har pekt på at dersom politiet går med våpen på hofta vil politiet miste sitt sivile preg (Regjeringen, 2022). «Politimesteren i Troms er av den oppfatning av at det sivile preget best ivaretas gjennom måten politiet tilnærmer seg og løser oppdraget på enn hvordan politiet er utstyrt». Dette er et utsagn jeg stiller meg bak.

Fra et kritisk ståsted kan en hevde at tanken om at politiet ikke har et sivilt preg og at en skaper mindre tillit og trygghet til publikum ved å være bevæpnet kan bunne mer i fordommer

og antagelser enn kunnskap. Pierre Bourdieu (1977) brukte begrepet doxa for å beskrive de sidene ved kultur og samfunn som folk flest tar for gitt. Doxa refererer til underliggende antagelser og tro som virker så naturlige og selvfølgelige at de ikke blir stilt spørsmål ved. Episteme, derimot, er et begrep som stammer fra gresk filosofi og refererer til sikker viten eller kunnskap basert på rasjonell innsikt og bevis. Mens doxa er basert på subjektive overbevisninger og sanseerfaringer, representerer episteme objektiv og verifiserbar kunnskap.

Slik jeg tolker det, synes det å ha eksistert en doxa blant mange om at innføring av generell bevæpning vil føre til publikum får en lavere tillit til politiet og også ha andre negative konsekvenser - altså en underliggende antagelse og tro som ikke er basert på rasjonell innsikt og bevis. Denne antagelsen vil jeg argumentere for kan ha vært utbredt blant polititjenestepersoner tidligere. Polititjenestepersoner har imidlertid vært gjennom mange og til dels lange perioder med generell bevæpning og opplevd at dette ikke har ført til negative effekter når det gjelder publikumskontakten eller på andre måter. En slik doxa har tidligere eksistert i politiet relatert til å måtte være en stor og sterk mann for å kunne være en god politi (Lagestad, 2012), og før 1959 fikk ikke kvinnelige tjenestepersoner lov å patruljere i gatene, da det var en antagelse og tro om at kvinner ikke var egnet for et slikt arbeid. Også på dette området har doxa endret seg i retning av Episteme – altså fra tro til å vite bedre. Når politiet i tillegg har erfart at trusselbildet er mer alvorlig og forutsetningene for å løse en del oppdrag er bedre ved fast generell bevæpning - samt at fast bevæpning fører til mer trygghet og mindre stress, har også dette medvirket til at de har endret syn i bevæpningsspørsmålet. At politier de siste årene har opplevd at det å være bevæpnet ikke har endret deres sivile preg og ikke har ført til negative konsekvenser for dem selv eller publikum, har også trolig bidratt til dette. Det er imidlertid viktig at publikum får mer kunnskap på dette området, slik at deres holdning til bevæpningsspørsmålet kan være kunnskapsbasert – et argument som også fremheves i høringssvarene.

Nordland politidistrikt skriver i sitt høringssvar (Regjeringen, 2022) at de opplever at spørsmålet rundt generell bevæpning har vært gjennom en pågående modningsprosess over flere år internt i politiet, men også i befolkningen ellers. Etter å ha arbeidet som politiforsker, utvalgsleder (regjeringen, 2022) og med denne rapporten, er dette er en refleksjon jeg er veldig enig i. Det er også dette jeg legger til grunn i min forståelse av en endring i bevæpningsspørsmålet, både blant polititjenestepersoner og publikum. En forholdsvis mer utrygg verdenssituasjon med store kriger og mange terrorhendelser de siste par årene kan også ha bidratt til at folk flest er mer positiv til at politiet er bevæpnet med enhånds skytevåpen.

Når det gjelder ny forskning som belyser bevæpningsspørsmålet, er fraværet av slik forskning urovekkende. Forskning på politiets maktmiddelbruk var et av tiltakene som ble fremhevet i Maktmiddelutvalgets rapport (Regjeringen, 2022), og som tidligere utvalgsleder er jeg kritisk til at dette ikke er blitt fulgt opp. Slike studier hadde vært særlig viktig for å se om de som mener bevæpning reduser trygghet og tillit, også gjør dette når de ser den faktiske forskjellen på politiets uniformering med og uten pistol i hylster på hofta. Slike studier er også viktig da samfunnsutviklingen kan ha bidratt til at befolkningen er mer positiv til at politiet er bevæpnet nå enn de har vært tidligere. I så måte kunne dette ha ført til avgjørende argumenter i bevæpningsspørsmålet noe også flere viser til i sine høringssuttalelser.

Når det gjelder spørsmålet om innføring av elektrosjokkvåpen i politiet har betydning for spørsmålet om generell bevæpning, er det vanskelig å konkludere med annet enn at elektrosjokkvåpen synes å være et viktig verktøy for å løse en del av politiets oppgaver, men at denne innføringen ikke erstatter behovet for enhånds skytevåpen i en del situasjoner. En kan også argumentere for at innføringen av elektrosjokkvåpen kan gjøre politiinnsatsen mer målrettet og tilpasset situasjonene - herunder begrense risikoen for å bli defensiv ved at et bevæpnet politi har muligheten til å både eskalere og de eskalere situasjonene, alt etter behovet i hendelsesutviklingen. At en har nødvendig trygghet under inntreden i politiarbeid, og derav i mindre grad trenger å benytte skytevåpen fordi en har større kapasitet til å vurdere og tilpasse innsatsen, er en proaktiv tilnærming som gjør oppdragsutførelsen sikrere for både tjenesteperson og publikum. En trygg polititjenesteperson er en god polititjenesteperson, og i så måte er det mye som tyder på at en bevæpning med både elektrosjokkvåpen og pistol i hylster på hoften bidrar til dette.

Referanser

Blaskovits, B., Bennell, C., Baldwin, S., Ewanation, L., Brown, A., & Korva, N. (2022). The thin blue line between cop and soldier: Examining public perceptions of the militarized appearance of police. *Police Practice & Research: An International Journal*, 23(2) 212-235. <https://doi.org/10.1080/15614263.2021.1889378>

Bourdieu, P. (1977). *Outline of a theory of practice*. Cambridge university press.

Evans, R., & Farmer, C. (2022). The doctrine of minimum force in policing: Origins, uncertainties, and implications. Eterno, John A [Ed], Stickle, Ben [Ed], Peterson, Diana Scharff [Ed], Das, Dilip K [Ed]. *Police behavior, hiring, and crime fighting: An international view*. New York, NY, US: Routledge/Taylor & Francis Group, US; pp. 39-55. pp. xiv 330. Retrieved from <http://ovidsp.ovid.com/ovidweb.cgi?T=JS&PAGE=reference&D=psyc21&NEWS=N&AN=2021-92965-003>.

Hansson, J., Inzunza, M., & Doohan, I.S. (2021), *The Norwegian police's use of conducted energy weapons – a scientific evaluation of the CEW trial 2019-2020*. Umeå Universitet.

Heffler, J. (2023). *Functions of School Resource Officers in Relation to Incidents within Schools*. (PhD dissertation). DOI https://gateway-proquest-com.ezproxy.nord.no/openurl?url_ver=Z39.88-2004&rft_val_fmt=info:ofi/fmt:kev:mtx:dissertation&res_dat=xri:pqm&rft_dat=xri:pqdiss:30246911.

Helstad, C.H., & Ingjer, S.M. (2016): *Bevæpning av politiet – for sikkerhets skyld?* Masteroppgave i kriminologi. Oslo: Universitetet i Oslo.

Helstad, C.H., Ingjer, S.M. (2017). Argumentasjon i bevæpningsdebatten: Hva former holdninger til bevæpning hos politi og publikum? I NOU (2017). *Politi og bevæpning – Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet*. Nedlastet 25.november 2024 fra: [NOU 2017: 9 - regjeringen.no](https://www.nou.no/2017/9-regjeringen-no)

Kripos (2023). *Politiets trusselvurdering*. Nedlastet 12.desember 2024 fra: [Politiets trusselvurdering 2023](https://www.kripos.no/2023/12/politiets-trusselvurdering-2023)

Kripos (2024). *Politiets trusselvurdering*. Nedlastet 12.desember 2024 fra: [Politiets trusselvurdering 2024](https://www.kripos.no/2024/12/politiets-trusselvurdering-2024)

Kroll, M. W., Melinek, J., Martin, J. A., Brave, M. A., & Williams, H. E. (2022). Confusion between firearms and electrical weapons as a factor in police shootings. *Forensic Science, Medicine, and Pathology*, 18(3), 280–287. <https://doi.org/10.1007/s12024-022-00457-6>

Lie, A.L., & Lagestad, P. (2007). *Arrestasjonsteknikk*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Lie, A.L., & Lagestad, P. (2011). *Arrestasjonsteknikk*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Lagestad, P. (2012). "Å høste som en sår" - politiets fremferd i møte med publikum. I: *Kommunikasjon og konflikthåndtering: Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*

(Red P. Lagestad). Gyldendal Akademisk. ISBN 978-82-05-42002-1. s.17-38. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Lagestad, P. (2012). It's not the size that matters: physical skills among tall and short police students. *International Journal of Police Science and Management*, 14(4), 322–333. DOI: 10.1350/ijps.2012.14.4.290

NOU (2017). *Politi og bevæpning — Legalitet, nødvendighet, forholdsmessighet og ansvarlighet*. Nedlastet 25.november 2024 fra: [NOU 2017: 9 - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nou-2017-9-regjeringen/no)

Phadke, M., Scultz, B., & Noltemeyer, A. (2024). Arming Teachers: Who Will Bear the Burden? *Educational Studies: Journal of the American Educational Studies Association*, 60(2), 234–241, 2024. DOI 10.1080/00131946.2024.2308696.

POD (2023). *Politiets innbyggerundersøkelse*. Nedlastet 19.desember 2024 fra: [Politiets innbyggerundersøkelse 2023](https://www.politietsinnbyggerundersokelse.no)

POD (2024a). POD-RAPPORT 2/2024. *Straffesaksbehandlingen i politiet 2023*. Politidirektoratet og riksadvokaten, Oslo.

POD (2024b). POD-RAPPORT 6/2024. *Straffesaksbehandlingen i politiet pr. andre tertial 2024*. Politidirektoratet og riksadvokaten, Oslo.

Regjeringen (2022). *Politiets bruk av maktmidler*. Nedlastet 25.november 2024 fra: [Politiets bruk av maktmidler - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/politiets-bruk-av-maktmidler-regjeringen/no)

Regjeringen (2023). *Høring. Politiets bruk av maktmidler*. Nedlastet 25.november 2024 fra: [Høring - Politiets bruk av maktmidler - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/horing-politiets-bruk-av-maktmidler-regjeringen/no)

Thomas, J.R., Nelson, J.K., & Silverman, S. (2011). *Research methods in physical activity*. United States: Human kinetics.